

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hermes Theologicvs, Id est Synopsis totius Theologiæ, perspicuè, doctè, subtiliter, ac breviter discussa

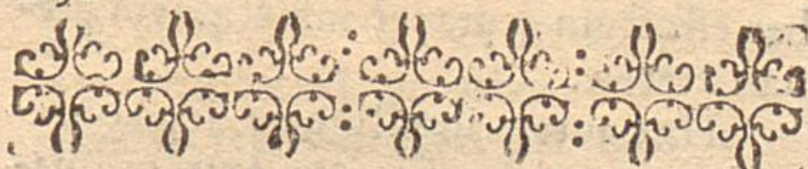
Et In octo Partes ... distincta ...

De Deo Vno, & Trino

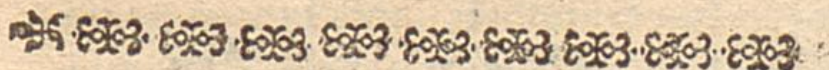
Vindalium, 1646

Dispytatio secunda de Deo vt Trino.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38742

DISPV TATIO
 SEC V N D A
 D E D E O
 V T T R I N O .

C A P V T I .

De Processionibus Diuinis.

S E C T I O I .

*An Processiones Diuinae & Trinitas
 personarum naturaliter cognosci
 possit.*

C O N C L V S I O I .

Non potest ab intellectu
 creato euidenter & natu-
 raliter cognosci Trinitas,
 probatur I. quia Patres
 hoc colligunt ex verbis
 illis Matthæi II. Nemo nouit filium

nisi Pater, & ex illis cap. 16. Caro & sanguis non reuelauit tibi. Accedit ratio, quia vt ait S. Thomas 1. p. q. 31. art. 1. Deum naturaliter cognoscimus per effectus; at nullus effectus quantumuis perfectus, potest nos ducere in claram Trinitatis cognitionem, sed tantum in cognitionem Dei, vt est causa & principium creatiuum; ad hoc autem non opus est eum cognoscere vt Trinum, sed vt Vnum duntaxat.

CONCLUSIO II. Nec etiam probaliter cognosci, quia nullum apparet medium per quod homo, citra reuelationem, possit assurgere in cognitionem aliquam probabilem huius mysterii: cum potius pleraque occurrant, quæ illius possibilitati efficaciter opponi videntur. Vt quod vnus substantiæ vnicum tantum sit suppositum: quod nullum agens suam naturam alteri communicet, sed aliam numero distinctam producat: quod nihil producat sine dependentia, & causalitate: quod producens tempore, aut natura sit prius producto, quæ & similia valde aliena sunt ab iis quæ in Trinitate admittimus; quare tale mysterium esse impossibile facile suaderent, si cui fide minimè prædico, illius cogitatio occurreret,

Nota 1. non esse absurdum, quòd personæ diuinæ dicantur tria indiuidua largo modo, sicut enim natura diuina, quatenus est communis tribus personis habet similitudinem aliquam cum specie, ita tres personæ sunt veluti quædam illius indiuidua: præsertim quia licet ex vno capite rationem indiuidui, non tam perfectè participant, quàm indiuidua creata; quia scilicet eandem numero naturam habent: aliunde tamen perfectiùs eam obtinent, quatenus personæ diuinæ magis repugnat diuisibilitas, quam creatæ.

Nota 2. etsi in creatis vna natura sit tantum in vna persona, non sequi idem dicendum de Deo; quia cum illius natura sit infinita, non repugnat eam in pluribus personis reperiri: sicut in creatis eadem natura specifica, quia accipit quandam illimitationem per intellectum, potest esse in pluribus indiuis.

SECTIO II.

Qua & quot sint Processiones in Deo.

CONCLUSIO I.

POnenda est in Deo vera aliqua processio.) Est de fide, tū contra Sabelianos, seu Patri in deo passianos, qui vnā tantūm personā Deo admittebant, sed diuersa nomina; tum contra alios hæreticos, qui olim docuerunt in Trinitate esse tres personas essentialiter distinctas, ac proinde tres Deos: Neutri enim veram aliquam processionem internam in Deo agnouerunt; non quidem priores, quia vna persona non potest procedere à se ipsa; non etiam posteriores, quia si persona procedens accipit diuersam essentiā, iā processio nō fit ad intra, sed ad extra, sicut processio creaturātū.

Probatum autem primò ex Scriptura quæ Ioan. 8. meminit processionis Christi à Deo Patre, & cap. 15. Processionis Spiritus sancti ab eodem: Verba autem Scripturæ propriè sunt accipienda, quando nihil cogit, vt ea ad metaphoras

transferantur; atque ita Scripturam intellexerunt semper sancti Patres, & vniuersalis Ecclesia quæ recipit illud Athanasij in Symbolo, Filius à Patre solo est, non factus, nec creatus, sed genitus: Spiritus sanctus à Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.

Secundò idem probabiliter ostenditur similitudine sumpta ab intellectu & voluntate creata, ex quorum priori procedit verbū, ex posteriori amor. Cum enim Deus sit intellectu, & voluntate præditus easdē processiones habere debet; cūque sit infinitus, terminus earū debet esse infinitus, ac proinde Deus, imò cū nequeat esse nisi vnus Deus, sequitur personam quæ producit, & eam quæ producitur debere esse vnum & eundem Deum.

Dices, rationem illam non concludere, quia intellectus noster producit verbum, vt per illud intelligat: at Deus intelligit per notitiam essentialē, & ingenitam; quare in eo frustra ponitur processio Verbi. Respondeo id non sequi: nam esto intellectus diuinus, vtpote summè actualis, non indigeat notitiā genita, vt intelligat, cū tamen sit summè perfectus, hinc colligi potest, eum esse infinitè fecundum; atque adeo per

illum produci notitiam infinitam, non quidem ut perfectionem aliquam acquirat, sed potius ut perfectionem suam communicet. Sic enim, detractis creaturarum imperfectionibus, id solum Deo tribuimus, quod ad perfectionem simpliciter pertinet: nimirum habere vim productiuam, non ex indigentia, sed ex abundantia, & perfectionis plenitudine. Verum ut nonnullas hæreticorum obiectiones soluas, quæ contra prædictam conclusionem militare videntur.

Nota 1. Filium Dei interdum à Patribus vocari autotheon, quia non est precario Deus, seu ex gratia & liberalitate Patris, sed etiam necessitate diuinitatem à Patre accipit, tanquam sibi naturaliter debitam, qua pater eam à seipso habet. Filius etiam dicitur Iehoua, seu fons essendi, non quod non procedat ab alio, sed quia habet eandem naturam, & potentiam Patris à qua, ut à fonte essendi, omnia procedunt, cum ipsa à nullo sit. Quare potest dici fons de fonte, sicut dicitur Deus de Deo, lumen de lumine.

Nota 2. non esse perfectius esse à se, quàm esse ab alio quoad naturam indistincto, qua ratione vna persona diuina est.

ab alia; hoc enim non arguit dependentiam, aut causalitatem, cum persona procedens accipiat eandem naturam independentem, & incausatam personæ producentis, idque omnimoda necessitate. Unde ex omnium Patrum sententia, in Deo non minoris perfectionis est, esse Filium, quàm esse Patrem.

CONCLUSIO II. Processiones diuinæ non sunt immediatè per essentiam diuinam, ut essentia est, sed per intellectum & voluntatem.) Est communis contra Durandum, probaturque promò ex Scriptura, quæ secundam Trinitatis personam vocat Verbum, & tertiam Amorem, seu charitatem; at Verbū procedit per intellectū & amor per voluntatem.

Probarut secundò nam de fide est, processionem Filij esse origine priorem processionem Spiritus sancti illam esse generationem, non istam; Spiritum sanctū non solū à Patre, sed etiam à Filio procedere, ac denique non esse in Deo nisi duas processiones; ista autem non haberent locum, si processio fieret per essentiam à voluntate, & intellectu præcisam. Contrà verò prædicta facilè intelliguntur, posito quòd vna persona producat

per intellectum, alia per voluntatem, ut consideranti perspicuum fiet.

Et quidem processionem Filij esse priorem processione Spiritus sancti, ex eo intelligitur; quia cognitio præcedit volitionem, nihilque est volitum, quin præcognitum. Deinde concipimus Filium generari, non Spiritum sanctum; quia quod procedit per intellectum, procedit ut simile, ex vi suæ processionis, non quod procedit per voluntatem, ut postea dicemus. Præterea cum filius sit prius origine productus quàm Spiritus sanctus, inde habemus, quod possit concurrere ad productionem illius, quia in eo priori accipit à Patre potentiam spiratiam, simul cum diuinitate. Denique nõ esse in Deo nisi duas processionem, ex eo deducimus, quia non sunt in illo nisi duo principia productiua ad intra, nempe intellectus, & voluntas.

Dices, si Filius procederet per intellectum, ipsa intellectio esset illius productio: at hoc dici non potest; quia cum in tota Trinitate sit eadem intellectio, omnibus personis cõpeteret Verbi productio, adeoque omnes verbũ producerent, quia nequit concipi, quod productio actiua alicui competat, & is non producat.

Nonnulli respondent, intellectionem non esse ipsam productionem Verbi, sed potius principium quo productionis ipsius. Licet autem repugnet, alicui convenire productionem actualem, & ab illo non produci terminum productum; fieri tamen posse, ut aliquid habeat principium productivum, & nihil producat.

Verum hæc responsio non caret difficultate, quia cum Verbum procedat per intellectum, oportet ut actio quædam intellectus sit illius productio: at nulla est actio intellectus, quæ non sit intellectio, ergo intellectio aliqua est ipsamet Verbi productio. Itaque pro responsione. Nota, intellectionem divinam spectari posse dupliciter. 1. ut est nuda obiecti cognitio. 2. ut habet adiunctam relationem producentis ad productum: & priori modo non esse productionem, sed tantum posteriori: qua ratione non est nisi in solo Patre: vnde solus Pater producit Verbum, etsi tres personæ eandem intellectionem habeant: & idem dic de volitione, proportione servata.

CONCLUSIO III. In Deo ponendæ sunt duæ processiones, non plures.) Prior pars est de fide, ut patet ex dictis. Nam Scriptura apertè loquitur de pro-

cessionem Filij, & Spiritus sancti, de qua etiam agunt Patres & Concilia; quare sicut Filius & Spiritus sanctus duo procedentes, ita & duæ processiones necessario admitti debent: imò quia Filius & Spiritus sanctus sunt duæ personæ vnius realiter distinctæ, hinc rectè colligitur, passiuam processionem realiter distingui, à passiva processionem alterius.

Neque refert, quòd intellectus, & voluntas in Deo non distinguantur realiter, sufficit enim distinctio virtualis, vt ab iis, termini realiter distincti procedere possint. Ad eum modum quo anima rationalis, eminenter tantum continens sensitivam, & vegetatiuam, producit vtriusque effectus.

Posterior pars est etiam de fide, probaturque 1. quia in Deo sunt tres personæ, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, quarum prima à nulla procedere potest, secunda procedit à prima, tertia à prima & secunda: sicut ergo sunt tantum duæ personæ procedentes, ita & duæ processiones duntaxat, si enim plures essent, consequenter essent plures personæ quàm tres, quod fidei repugnat.

Probat 2: nam in Deo sunt tantum duo principia ad intra, nempe intellectus & voluntas, ea enim tantum repe-

riuntur in substãtia spiritali, cum actio sensuum, etsi immanens, non sit nisi in subiecto materiali: At quodlibet ex dictis principiis vnum duntaxat terminũ habere potest, ergo duæ tantum processiones ab illis esse possunt. Probatur minor, nam sicut intellectus diuinus propter suam infinitã perfectionẽ, vnico actu simplicissimo cognoscit suum obiectum quantum cognoscibile est, ita producit notitiam tam perfectam, quãta esse potest talis obiecti cognitio; & similiter, quia diuina volũtas est infinitẽ perfecta, sicut amat suum obiectũ quantum amabile est, ita producit amorem adæquantem amabilitatem obiecti. Vnde neque aliud verbum restat producendum per intellectum, neque alias amor spirandus per voluntatem: & ita duæ tantum sunt processiones, alia per intellectum, alia per voluntatem.

Nota, non posse sumi tertiam processionem internam ab omnipotentia, quia hæc vt condistinguitur à potentia notionali, est principium productiuum ad extra; nec verbum posse multiplicari, quia quod à Patre producitur, cum sit infinitẽ perfectum, exhaurit totam potentiam productiuam intra lineam intellectus. Vnde etsi Filius intelligat,
non

non tamen producit verbum; quia intelligit per eandem intellectionem Patris, quæ suum terminum adæquatum iam habet in Filio.

Nec refert quòd producat amorem; recipit enim à Patre fœcundam voluntatem, quæ in eo priori terminum suum non habet; cum Filius non producat per voluntatem, sed per intellectum: quare non mirum, quod simul cum Patre producat Spiritum sanctum.

CONCLUSIO IV. Processio verbi diuini est vera generatio.) Est certa ex fide, vt satis colligitur, tum ex supradiçtis, tum ex verbis illis Ioannis I. Unigenitus qui est in sinu Patris ipse enarrauit. Difficile tamen est veram huius rei rationem assignare: quidam dicunt Verbum generari, & procedere vt Filium, quia eandem naturam quam accipit à Patre potest alteri communicare. Sed hoc gratis asseritur, sic enim nulla esset vera generatio in creatis, cum nulla res creata possit alteri communicare eandem naturam quam ab alio accepit. Dices, ad generationem sufficere & requiri, quòd res genita possit communicare eandem numero, aut specie naturam. Sed contra hoc est; tum quia sic mulus, cum nequeat generare sibi simile de Deo.

le, non esset propriè ab asino genitus; tum quia si vt quis dicatur ab alio genitus, requiritur vt possit communicare eandem numero, aut specie naturam, cur non etiam necesse erit, vt possit eam communicare per veram generationem? Atque ita sequetur Verbum diuinum propriè non generari, nec esse Fillium.

Alij id probant, quia actualis intellectio est de formalissimo conceptu essentia Dei: vnde communicatio intellectiois formalis, est communicatio essentia diuinæ, adeoque vera generatio: cum ergo Verbum diuinum procedat, vt terminus intellectiois actualis, consequenter illius processio est vera generatio. Verùm hic dicendi modus supponit fundamentum aliàs reiectum, de formali constitutiuo diuinæ essentia, breuiterque refellitur; quia quoad rem ipsam, actualis intellectio non magis spectat ad formale constitutiuum diuinæ naturæ; quam actualis volitio, aliisque attributa essentialia: quare si ob rationem allatam Verbi productio esset generatio, idem dicendum esset de processione Spiritus sancti.

Vera igitur ratio est, quia ad generationem propriè dictam, vt est in viuens, tria requiruntur. I. vt produgens

DE TRINITATE. CAP. I. 243

vel totam suam substantiam, vel partem illius alteri communicet. 2. ut quod producit, sit simile producenti in natura numerica, aut saltem specifica. 3. ut procedens sit simile producenti formaliter ex vi suæ processionis, istæ autem conditiones reperiuntur in generatione Verbi: prima quidem, quia Pater totam substantiam diuinam illi communicat. Secunda verò, quia Verbum est simile producenti in natura, non modo specifica, sed etiam numerica. Tertiâ denique, quia cum intellectio sit, formalis similitudo rei intellectæ, eo ipsò quòd Pater seipsum intelligendo producit Verbum, processio Verbi ex sua ratione formali habet, quòd sit similitudo principij generantis; cumque ea intellectio sit summè & infinitè perfecta, per eam formaliter producit terminus suo principio summè & infinitè, adeoque substantialiter similis: cuius proinde productio, ex sua ratione formali, est vera generatio.

Dices 1. quod procedit per intellectum ut sic, procedit tantum ut simile, secundum esse obiectiuum, adeoque non generatur. Respondeo distinguendo antecedens, nam etsi quod procedit per intellectum creatum, non procedat ut si-

simile in natura, sed tantum in ratione cuiusdam vitalis representationis obiectis; quod tamen procedit per intellectum diuinum, non se habet ut imago accidentalis, sed ut substantialis, & per se subsistens. Hoc autem sufficit ad veram generationem, ut patet ex dictis, & a fortiori inde etiam colligitur, quia si ex hypothese impossibili, Angelus aliquis se intelligendo, alium Angelum distinctum numero produceret, illa productio esset vera generatio: quia esset origo viuentis, a viuente coniuncto in similitudinem naturæ specificæ.

Dices 2. quod generatur, debet procedere ut simile principio generanti: at quod procedit per intellectum, non procedit simile principio producenti, sed obiecto; ergo non generatur. Respondeo negando minorem, nam ut intellectus concurrat ad intellectionem obiecti, debet esse informatus specie illius; adque si terminus productus est similis obiecto, est etiam similis intellectui producenti.

CONCLUSIO V. Processio Spiritus sancti non est vera generatio.) Est de fide, ut satis patet ex dictis; eam autem probant aliqui, quia ut processio Spiritus sancti esset vera generatio, ille

deberet procedere à duobus, tanquam à patre & matre; sed hoc gratis dicitur, quia sicut per accidens est ad veram generationem, quod genitum procedat à duobus, ut patet ex generatione Verbi, ita per accidens est, quod procedat à duobus tanquam à patre, & matre.

Alij probant, quia natura diuina non communicatur Spiritui sancto formaliter ex vi processionis, sed tantum volitio, quæ est quædam proprietas consequens naturam iam constitutam; hoc etiam non placet, quia ut patet ex dictis, volitio non minus spectat, quoad rem ipsam, ad constitutionem intrinsecam naturæ diuinæ, quam quoduis aliud attributum. Quod autem iuxta cõceptam nostrum, ad eam non pertineat, id nihil refert, cum idem de ipsa intellectione dici possit.

Alij probant, quia Spiritus sanctus etsi procedat in natura, ut similis suo principio, non tamen procedit ut imago; amor enim nec amantis, nec obiecti amati imago est. Sed contrà, nam ad generationem sufficit, ex communi sententia, processio viuens à viuente in similitudinem naturæ, neque requiritur talis similitudo, quæ pertingat ad rationem imaginis.

Dicendum ergo veram huius rei cau-

sam esse, quia illud est discrimen inter
 intellectum, & voluntatem, quod intelle-
 ctus ex se sub præcisa ratione intelle-
 ctus, producit obiecti similitudinem,
 adeoque infinitè perfectam, si sit
 infinitè perfectus: at voluntas in
 ratione voluntatis non habet vim pro-
 ducendi similitudinem obiecti, sed
 tantum vitalem quandam propensionem
 in illud; quare etsi magis ac magis in-
 infinitum perficiatur, ea ex propria &
 formalissima ratione, nunquam poterit
 eò peringere, vt producat terminum
 perfectè similem obiecto, vel principio
 producenti: adeoque si talem producat
 terminum, id aliunde habebit, & conse-
 quenter illius termini productio non erit
 vera & propriè dicta generatio: eo quod
 ad veram generationem requiritur, vt
 terminus productus sit similis in natura
 principio producenti, formaliter ex vi
 suæ processionis: Cum ergo Spiritus san-
 ctus procedat per voluntatem diuinam
 mirum non est quòd formaliter ex vi
 suæ processionis, non procedat vt similis
 principio producenti, ac proinde illius
 processio non sit vera generatio; esto ex
 alio capite perfectam similitudinem ha-
 beat in natura, cum Patre, & Filio à qui-
 bus procedit.

Diccs. i. etsi Spiritus sanctus non pro-

cedat vt similis, quatenus procedit per voluntatē; procedit tamē vt similis; quatenus illius processio vt est per volūtātē diuinā, ergo hoc sufficit processio illius vera sit generatio; Sequela patet, quia processio Filij nō est generatio, nisi quatenus est ab intellectu diuino, vt sic. Respondeo antecedens ita esse intelligendum, vt Spiritus sanctus procedat similis, non formaliter vi suæ processionis, vt est à voluntate diuina, tanquam à principio; sed materialiter seu identicè, quatenus quod producitur per voluntatem diuinam, producitur veluti in natura diuina; in qua nihil potest produci, quod cum ea summè non identificetur, quodque proinde non sit deus.

Dices 2. vel Spiritus sanctus habet per accidens, quod procedat vt similis principio producenti, vel id habet formaliter, & per se, ex vi suæ processionis: at prius dici non potest, quia alioqui sequeretur, Spiritum sanctum esse deum per accidens duntaxat, quod dici non potest. Ergo posterius verum est, adeoque processio Spiritus sancti est vera generatio. Respondeo non conuenire per accidens Spiritui sancto, quod procedat vt similis in eadem numero natura, neque etiam per se, vt procedit per volunta-

tem diuinā, sed per se quatenus est processio in natura diuina.

✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠

CAPVT II.

De relationibus Diuinis.

CONCLUSIO I.

IN Deo ponendæ sunt relationes reales.) Est de fide, probaturque 1. ex Scriptura, quæ agit de personis diuinis sub nominibus relatiuis Patris, Filij, & Spiritus sancti. At nulla ratio est cur dicamus ea propriè illis non conuenire. Confirmatur, nam vsurpantur in forma baptismi: debent autem formæ Sacramentorum sumi in propria significatione, & speciatim baptismus, cum sit Sacramentum fidei, seu veluti prima fidei professio, debet constare verbis propriis, quæ nobis personas diuinas sub vera aliqua & propria ratione repræsentent, ne fides nostra deceptioni obnoxia sit.

Probatur 2. Nam inter producens, & productum eiusdem ordinis, est vera & realis relatio, vt patet ex Philosophia; at in diuinis vna persona producit aliam, ergo inter illas est vera relatio principij.

producentis, ad terminum productum, & termini producti, ad principium produ-
cens. Confirmatur, nam personæ diuinæ
inter se non possunt distingui realiter,
nisi per aliquid relatiuum, siquidē quoad
absoluta planè idem sunt: ergo cum fi-
des doceat, in Deo tres esse personas rea-
liter distinctas, consequenter fatendum
est in eo esse relationes reales, per quas
constituantur, & distinguantur.

Hoc autem ita intelligendum, vt re-
lationes illæ sint reales, non tantum qua-
tenus identificantur cum essentia diuina,
sed etiã quatenus inter se distinguuntur,
secundum proprias rationes relatiuas; cū
enim personæ diuinæ realiter inter se
distinguantur, idque per relationes, essen-
tia enim vna est in omnibus, consequens
est eiusmodi relationes sub proprio cō-
ceptu relationum, seu vt dicunt ad, esse
verè reales.

Nota 1. eam esse relationem rationis,
quæ ex operatione seu cognitione intel-
lectus resultat in obiecto cognito. nō au-
tem eã quæ cōsequitur opus intellectus,
in ipso intellectu, vt realiter producente
suum terminum; ista enim est realis.

Nota 2. quòd relatio diuina cū non
sit accidens sed substantia perfectissima,
non debet supponere subiectum cui ine-

xistat, aut fundamentum à quo pendeat. Vnde etiam non debet supponere distinctionem extremorum, quæ per illam referuntur, sed potest ipsa talem distinctionem primò constituere.

Nota 3. ex positione relationum in Deo, non bene colligi dependentiã vnus personæ ab alia; quia persona producens & producta habent eandem naturam independentem, & à se existentem. Nec refert quòd dici solet, relata à se mutuo pendere, sensus enim est, vnum inferre aliud seu vno posito, aliud poni; quod sine propria dependentia fieri potest.

Nota 4. etsi Pater vt principium Filij, realiter ad illum referatur, Deum tamen vt principium creaturarum, realiter ad illas non referri. Et ratio discriminis est, quia Filius est eiusdem ordinis cum Patre: at creaturæ infinitè à Deo distant.

CONCLUSIO II. In Deo sunt quatuor relationes reales nempe Paternitas, Filiatio, spiratio actiua, & passiuæ, non autem plures.) Prior pars probatur ex dictis: nam in Deo sunt duæ processiones, alia per intellectum, alia per voluntatem, per primam procedit Filius à Patre, per secundam Spiritus sanctus à spiratore. Quare in Deo sunt quatuor reales relationes ante memoratæ.

Nota, etsi in Deo sint quatuor relationes, non propterea in eo poni quatuor res. Et cum dicitur, multiplicato inferiori multiplicatur superius, respondendum id verum esse, quando inferius multiplicatur ratione alicuius intrinseci, nõ autem si multiplicetur propter aliquid extrinsecum, vt hic contingit; quatenus eadem entitas quæ respiciebat Filium, iam respicit Spiritum sanctum, tanquam terminum distinctum à Filio; vnde paternitas, & spiratio actiua sunt duæ relationes, & vnica res.

Posterior pars suadetur etiam ex dictis, nam relationes diuinæ sequuntur ex processibus, quæ tantum sunt duæ altera per intellectum, altera per voluntatem; cuiuslibet autem processioni respondent duæ relationes tantum, priori quidem paternitas & filiatio, posteriori vero spiratio actiua & passiuæ; vnde sequitur relationes diuinas esse duntaxat quatuor.

Dices, in Deo adhuc esse alias relationes, nimirum identitatis, æqualitatis, & similitudinis. Verum istæ relationes non sunt reales, sed rationis duntaxat, cum non habeant fundamentum realiter distinctum. Vna siquidem persona est idē cū alia, & æqualis, ac similis illi ratione

eiusdē naturæ diuinæ, quæ est in omnibus.

CONCLUSIO III. Relationes diuinæ inter se distinguuntur realiter.)

Est de fide, probaturque 1. ex Concilio Toletano vndecimo, in confessione fidei, vbi dicitur, in relatione personarum numerum cerni; & postea habentur verba illa, hoc solo numerum insinuant, quod ad inuicem sunt, & in hoc numero carēt, quod in se sunt. Item ex Florentino sessione 18. vbi Ioannes Theologus ait ex sententia omnium Græcorum & Latinorum, solam relationem diuina processione personas multiplicare, ita scilicet vt non alia ratione quàm vi relationis, vna persona distinguatur ab alia.

Ex quibus aliisque similibus sic argumentari possumus 1. Ea quæ faciunt numerum, distinguuntur realiter, atqui relationes diuinæ faciunt numerum, ergo, &c. Confirmatur, nam ideò essentia diuina non facit numerum cum relatione, quia ab ea realiter non distinguitur. 2. ea distinguuntur realiter, quæ constituunt personas realiter distinctas, relationes diuinæ hoc faciunt, ergo, &c. Confirmatur nam personæ non distinguuntur per essentiam, ergo per relationes, quæ proinde inter se distingui debent.

Nota tamen 1. Spirationem actiuam etsi realiter distinguatur à spiratione passiuâ, non ita distingui à paternitate, aut filiatione, vt patet ex communi sententia, contra Durandum; tum quia in diuinis omnia sunt vnum, nisi vbi obuiat relatiua oppositio; tum quia in Deo non est quaternitas rerum, vt statutum est in Conc. Lateran. referturque in capite, Damnamus, De summa Trinitate: tum denique, quia quælibet persona diuina est omnino simplex, cuius oppositum sequeretur, si spiratio actiua, quæ est in Patre & Filio distingueretur realiter à paternitate, & filiatione.

Nota 2. quod etsi propositio illa paternitas est spiratio actiua, à Theologis admittatur in sensu identico, quatenus paternitas & spiratio actiua sunt vnica res simplicissima, etsi sunt duæ relationes; ea tamen communiter negatur, quia si vna relatio diceretur de alia, periculum esset ne confunderentur earum termini, qui tamen sunt realiter distincti.

Sed contra hæc dices 1. Eodem modo distinguuntur relationes, ac earum termini: at terminus spirationis actiuæ realiter distinguitur à terminis paternitatis, & filiationis; ergo & spiratio actiua realiter distinguitur à paternitate, & filia-

tionem. Respondeo maiorem incertam esse in creatis, cum multi existiment, relationem prædicamentalem non nisi ratione distingui à fundamento. Et quamuis in iis certa esset, nihil in Deo concludere: quia cum Deus sit infintè perfectus, sicut per eandem entitatem intelligit, & vult; ita per eandem est Pater, & spirator.

Dices 2. Quando vnum absolutum idem est cum alio absoluto, illud etiam idem est, cum omni absoluto ei identificato. Ergo similiter si paternitas, & filiaritas idem sunt cum spiratione actiua, idem etiam erunt inter se; quod tamen dici non potest. Respondeo non sequi, & ratio discriminis est, quia vnum absolutum identificatum cum tertio, non habet oppositionem cum aliis absolutis, vt patet in attributis diuinis, quæ cum essentia identificantur, & inter se: at verò relata, non obstante identificatione cum tertio relatiuo communi, inter se opponi possunt, vt hic contingit; & hoc sufficit vt inter se distinguantur.

CONCLUSIO IV. Relationes diuinæ non distinguuntur actu ab essentia, imò ex probaliori sententia, videntur esse de quidditate illius, sicut vice versa essentia diuinæ est de essentia relatio-

num.) Prima pars probatur, tum quia distinctio actualis repugnat summæ simplicitati Dei, ut patet ex alijs dictis; tum quia natura diuina est illimitata, adeoque sibi identificat perfectiones omnes. cum quibus oppositionem non habet: cuiusmodi sunt relationes personales, quæ licet inter se opponantur, non tamen opponuntur essentiæ: illud autem vulgare, quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se, non habet locum quando agitur de rebus inter se oppositis, ut hîc contingit, si quidem identificatio cum tertio, non destruit naturam identificatorum.

Secunda pars ostenditur, Primò, quia adæquatum constitutum Dei est ipsum esse infinitum, & illimitatum in omni genere perfectionis possibilis, ut alibi diximus; hoc autem implicite inuoluit omnes perfectiones, tam absolutas, quam respectiuas in Deo possibiliter existentes. Confirmatur, nam quòd diuina essentia sit Trinitas personarum, haud dubie est maxima perfectio; ergo hoc illi debet competere essentialiter: aliàs non esset essentialiter infinite perfecta, sed tantum denticè.

Secundò, si diuina essentia non includeret essentialiter personalitates, sequere-

tur eam non subsistere per aliquid sibi
essentiale, seu non habere ex propria &
essentia ratione, quòd subsistat; sequela
patet, quia ex communiore sententia de
qua inferius, non datur in Deo vlla sub-
sistentia absoluta, sed tantum tres relati-
uæ per quas deitas subsistit in tribus per-
sonis.

Tertiò, ad hoc præsertim moueor,
quia nihil ferè contra hanc partem obii-
citur, quòd æquè non possit in aduersa-
rios retorqueri, siue quatenus docent ef-
sentiam, & relationem esse vnã entita-
tem simplicissimam, siue quatenus aiunt
essentiam esse de conceptu relationis.
Quomodo enim potest Pater commu-
nicare essentiam, non paternitatem, si ef-
sentia & paternitas non sunt duæ entita-
tes distinctæ, sed vna simplicissima? Quo-
modo Pater prius origine quàm generet
Filium est completè Deus, si filiatio est
realiter & omnino identicè ipsa diuini-
tas? Quomodo non est verum, diuinita-
tem generare & generari, si paternitas &
filiatio, ab ea nullo modo distinguuntur
nisi per rationem? Quomodo potest rela-
tio modificare, & veluti determinare ef-
sentiam, si ipsa essentia includitur in
formali conceptu relationis? Ista sane &
similia ab omnibus explicanda sunt per

distinctionem virtuales, quæ intra ipsam
essentiam Dei poni solet. Quare cum
aliunde cõclusio proposita ad maiorem
perfectionem diuinitatis conducat, non
immerito vt probabilior amplectenda
est.

Tertia pars suadetur, nam quidquid
est in Deo, est Deus, vt vulgo docent
Theologi, ergo quælibet relatio diuina
est Deus; At Deus est id quo nihil me-
lius aut perfectius excogitari potest;
quare relatio debet includere deitatem,
etiam essentialiter; cum hoc sit perfe-
ctius, quàm illam includere tantum
identicè. Confirmatur, nam relatio di-
uina, vt sic, dicit essentialiter modum
essendi perfectissimum, atqui modus es-
sendi perfectissimus relationis est, vt ex-
plicitè dicat perfectionè respectiuã in-
finitam, implicitè vero inuoluat omnem
perfectionem absolutam.

CONCLUSIO. V. Relationes
diuinae sub proprio & formali conceptu
relationum, dicunt perfectionem.) Pro-
batur primò, quia quod dicit entitatem,
dicit perfectionem, relatio in Deo dicit
entitatem, ergo & perfectionem: Maior
patet ex Metaphysica, nam ens & bonum
conuertuntur, bonum autem & perfectiũ
idè sunt probatur minor, nã Pater, verbi

causa, distinguitur à Filio per aliquid; ergo per entitatem, ergo cum distinguitur per paternitatem, vt sic, hæc dicit perfectionem aliquam realem verè Patri competentem.

Probatur secundò, nam illud est perfectum, per quod constituitur persona in ratione personæ, ex S. Thoma 1. p. q. 29. art. 3. at persona diuina constituitur in ratione personæ per relationem, vt infra dicemus, ergo ratio diuina, vt sic, dicit perfectionem. Confirmatur, quia quod Deitas sit subsistens, est magna perfectio, at non est subsistens, nisi per tres substantias relatiuas, vt inferius dicetur.

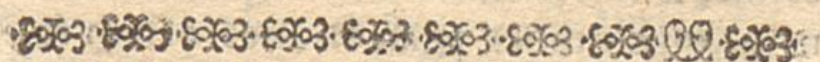
Probatur 3. nam illud dicit perfectionem, cuius priuatio affert imperfectionem: at Deus esset imperfectus, si in eo relationes non essent; sic enim non esset in Deo Trinitas personarum, adeoque nec Pater, nec Filius, nec Spiritus sanctus; sic diuinitas non identificaretur tribus suppositis realiter distinctis. quæ summa & infinita est perfectio: sic Deus non esset fœcundus, nihilque posset producere ad intra, siue per intellectum, siue per voluntatem, &c.

Nota 1. quòd sicut paternitas est entitas distincta à filiatione, ita perfectio paternitatis, vt sic, distinguitur à perfe-

Etione filiationis; Cùm tamen essentia diuina, quæ omnes perfectiones etiam re-
latiuas includit, sit in singulis personis, &
quælibet persona sit in aliis per circum-
infectionem, de qua infra. Hinc absolutè
d ei non potest, aliquam perfectionem
esse in vna persona, quæ non sit in aliis.

Nota 2. relationes præcisè spectatas
dicere tantum perfectionem infinitam in
suo genere, paternitatem in ratione pa-
ternitatis, & sic de aliis: absolutè verò, &
vt sunt à parte rei dicere perfectionem
simpliciter, & in omni genere infinitam:
siquidem quælibet includit essentiam di-
uinam, in qua omnes perfectiones, tam
absolutæ, quàm respectiuæ formaliter
continentur.

Vnde si quis dicat, diuinas relationes
veluti distingui specie, quæ autem specie
distinguntur non posse esse æqualis per-
fectionis: Respondetur id vt summum
verum esse de iis, quæ ita distinguntur
inter se, vt nihil habeant commune per
quod eiusmodi inæqualitas tollatur; cuius
oppositum contingit in relationibus di-
uinis, propter summam identitatem
quam habent cum essentia diuina.

CAPVT III.

De Personis diuinis in genere.

CONCLUSIO I.

Ratio personæ, eaque realis & positiua ponenda est in Deo. Prior pars est de fide, vt patebit ex infra dicendis de ternario personarum numero; est etiã nota lumine naturali, siue in Deo vna sit tantum persona siue plures, de quo postea: Probat, nam cuiusque competit definitio, competit definitum, atqui definitio personæ Deo competit, ergo & persona. Minor suadet, siquidem persona, ex Boërio, vulgò definitur, rationalis naturæ indiuidua substantia, seu vt aliqui clariùs explicant, substantia intellectualis, completa, singularis, & per se subsistens; hæc autem omnia reperiuntur in Deo vt per se notum est, cum ipse non sit accidens, sed substantia eaque intellectualis, non materialis, cõpleta, nõ incõpleta, vt anima rationalis; singularis, non vniuersalis; denique per se subsistens, nõ in alio, vt humanitas Christi quæ licet sit

Substantia singularis & indiuidua, nō est tamē persona, quia non est per seipsā, sed in Verbo subsistit: cū ergo in his consistat ratio personæ, dicendum est eiusmodi rationem Deo competere.

Vnde communiter à Theologis reprehenditur Laurentius Valla, quōd dixerit, nomen personæ non significare substantiam, sed qualitatem; eō quōd vna & eadem substantia dicitur gerere plures personas, ac proinde in Deo non magis esse personam, quam in brutis. Qua in re grauiterrime errauit prædictus grammaticus, cum frequenter apud Scriptores sacros, & interdum apud prophanos, persona sumatur pro substantia; licet non raro qualitatem significet.

Nota, non requiri ad rationem personæ, quod ipsa substantia quæ est personata, non possit verè alteri personæ communicari, sed tantum quod quatenus vna personalitate affecta est, & iam constituitur in ratione personæ, non possit ab altera personalitate vlteriùs completi, & terminari. Licet autem substantia quæ est in Patre, communicetur Filio, non tamen quatenus affecta est paternitate, adeoque, vt sic constituit personam Patris distinctam à persona Filij.

Posterior pars ostenditur, nam in pri-

mis Pater est persona realiter distincta à persona Filij, ergo per aliquid reale, non per essentiam, ergo per ipsam personalitatem, & sic personalitas seu constitutum personæ est quid reale, non mera negatio. Accedit quòd infrà ostendemus, personas diuinas, constitui per relationes, quas esse entia realia patet ex supradictis. Denique ex probabiliori Philosophorum sententia suppositum in creatis non consistit formaliter in negatione, sed est positua quædam entitas, seu modus realis naturæ superadditus. Idem autem est dicendum de persona, quæ nihil aliud est quàm suppositum naturæ intellectuales; Quòd si in creatis suppositalitas, seu personalitas est aliquid reale & posituum, à fortiori idem concedendum est in diuinis.

Nota personam in diuinis à parte rei constitui per relationem, vt infrà dicitur, adeoque nomen personæ significare naturam diuinam affectam relatione, esto audito nomine personæ, nobis explicitè non obiciatur personalitas vt relatiua, sed per modum cuiusdam formæ absolutæ, qua fit vt persona subsistat incommunicabiliter.

CONCLUSIO II. In Deo ponendæ sunt tres personæ.) Est de fide, vt

patet ex Scriptura, Conciliis, & Patribus: sufficiat autem illud notare ex Symbolo Athanasij, alia est enim persona Patris, alia Filij, alia Spiritus sancti; & illud ex Cōc. Later. relatum in cap. firmiter. Pater. Filius, & Spiritus sanctus, tres quidem personæ, sed vna essentia. Ratione idem ostenditur, supposita veritate fidei, quæ docet in Deo esse Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum: cum enim inter se distinguantur realiter, non ratione essentia, quæ vnica omnium est, consequens est vt distinguantur ratione subsistentiarum, adeoque sint tria supposita realiter distincta. Rursus cum illa sint supposita naturæ intellectualis, sequitur Patrem, Filium, & Spiritum sanctum esse tres personas realiter distinctas: eò quòd persona nihil aliud est quàm, naturæ intellectualis indiuidua substantia.

CONCLUSIO III. In Deo ponendæ sunt tres subsistentiæ relatiuæ, non autem aliqua absoluta, & communis tribus personis.) Prior pars probatur primò quia Concilia, & Patres in Deo admittunt tres subsistentias, eorum autem verba non possunt intelligi nisi de subsistentiis relatiuis, quia ea tantum in Deo multiplicantur, quæ habent oppositionem relatiuam.

Neque dicas tres subsistentias ibi sumi pro tribus subsistentibus. Nam hoc gratis admisso, sequitur dari tres subsistentias: si enim vna tantum esset, tres personæ dicerentur vnus subsistens: sicut dicuntur vnus Deus, propter vnā Deitatem. Siquidem nomina concreta substantiua non multiplicantur, nisi multiplicata ratione formali quam significant.

Secundò, cum persona & suppositum in Deo idem sint ex supradictis, tot in eoponendæ sunt subsistentiæ quot personalitates: at hæ tres sunt, eæque relatiuæ, ergo & illæ. Confirmatur, nam Verbum per subsistentiam suam est vnitum humanitati, ea autem subsistentia non est absoluta, quia alioqui humanitas esset etiam vnita Patri, & Spiritui sancto, ergo est relatiua: cumque non sit potior ratio, cur talis subsistentia habeat locum in vna Trinitatis persona, quam in aliis, sequitur earum cuilibet assignandam esse suam subsistentiam relatiuam; atque ita in Deo esse tres subsistentias relatiuas.

Nota Augustinum quando lib. 7. de Trinitate cap. 4. ait Deum ad se subsistere, agere de subsistentia, vt est modus per se existendi, independenter à subiecto sustentante; vt vel ex eo patet, quia colligit Deum non fore substantiam, si
ad

DE TRINITATE. CAP. III. 265

ad se non subsisteret : Hieronymum vero epist. 5. velle, vt taceantur tres hypostases, in sensu Arianorum, id est, tres essentia; nunc autem vsus inualuit, vt hypostasis pro subsistentia accipiatur, sicque in Deo poni debent tres hypostases.

Posterior pars suadetur, tum quia in Conciliis & Patribus subsistentia sumi solet pro hypostasi, & hæc pro persona; atqui in Deo sunt tantum tres hypostases relatiuæ & tres personæ, neque cum illis admitti potest quædam hypostasis, aut persona, absoluta, & communis tribus personis; ergo neque etiam subsistentia absoluta, & communis. Tum quia apud Methaphysicos subsistentia sumitur pro aliquo modo substantiali, quo res habet formaliter, vt per se sit incommunicabiliter; at diuinæ naturæ vt præcisæ à subsistentiis relatiuis, non potest competere modus ille existendi incommunicabiliter; quia quidquid in ea sic spectata reperitur, est absolutum, & commune tribus personis tum denique quia Deus sufficienter subsistit per tres subsistentias relatiuas, quare alia est superflua.

Nota, quod etsi Deus præcisus relationibus sit substantia, adeoque ens per se existens, id est, nõ in alio in hæsiuè, nõ tamen est per se subsistens, ob rationes de Deo.

M

adductas. Vnde negandum, subsistere absolute esse modum subsistendi perfectissimum respectu Dei; imò cum natura diuina postulet communicari tribus personis, de perfectione illius est, ut subsistat tantum per tres subsistentias relativas, & quancumque subsistentiam absolutam excludat.

„ Dices 1. si natura diuina non subsistit, nisi per relationem: dici potest eam, id habere commune cum natura creata, ut non sit completa, seclusa personalitate. Verum etsi hoc aliquo sensu admitatur, illud semper discrimen erit inter naturas prædictas, quod diuina, cum non distinguatur à personalitate, habet complementum suum à seipsa: creata verò illud non habet, nisi ab extrinseco; quatenus à personalitate sua distinguitur.

„ Dices 2. Pater communicat Filio substantiam completam, quia aliàs Filius non esset completè Deus: at non communicat illi Paternitatem, ergo debet illi cōmunicare subsistentiam absolutā. Sequela patet, quia natura diuina non est completa sine subsistentia aliqua, siue relativa, siue absoluta. Respondeo distinguendum esse inter tres istas propositiones. 1. Pater communicat Filio substantiam completam, ut sic. 2. Pater com-

municat Filio substantiam incompletam.
 3. Pater communicat Filio substantiam,
 quæ completa est. Et quidem prima est
 falsa, quia significat, Patrem communi-
 care Filio paternitatem. Secunda etiam,
 quia significat substantiam quæ commu-
 nicatur, carere personalitate. At tertia
 vera est, quia substantia communicata,
 habet à parte rei suum complementum,
 cum à paternitate non distinguatur: Vn-
 de, ut liquet non sequitur, filium non
 esse completè Deum: accipit enim natu-
 ram, quæ non minùs est paternitas, quàm
 filiatio.

CONCLUSIO IV. In Deo est
 unica existentia absoluta, & tres relati-
 uæ.) Prior pars probatur, quia Deitas,
 ut concipitur prior relationibus, est es-
 sentialiter ens à se, & absolutè necessariū,
 ac proinde actu existens: ut sic autem
 non existit per existentias relatiuas, si
 quæ sunt, quia hæ sequuntur relationes
 ipsas: ergo existit per existentiam com-
 munem & absolutam.

Posterior pars ostenditur primò, quia
 tot sunt in Deo existentia, quot entitates
 actu, existere enim nihil aliud est quam
 esse ens actu. At Paternitas, Filiatio, &
 spiratio passiva sunt tres entitates actus;
 eæque realiter distinctæ: ergo sunt etiã

tres existentia, non quidem absoluta, sed
relatiua.

Secundò, in deo sunt verae, & reales
duarum personarum productiones, quod
autem producitur accipit esse actuale, seu
existentiam, ita vt entitas actu existens
sit terminus productus, quare cum exi-
stentia communis non producat, sicut
neque essentia, sequitur productione ten-
dere ad dandam personae productae exi-
stentiam relatiuam, ratione à communi
distinctam: alias nulla ibi concipi posset
vera, & realis productio.

Nota 1. non esse absurdum ponere in
Deo tres aeternitates relatiuas: Athana-
sium verò cum ait in Symbolo, non tres
aeterni; sed vnus aeternus, agere de tribus
personis, vt sunt vnus Deus; & conse-
quenter de immensitate aeternitate, aliif-
que attributis communibus, quae vnita-
tem diuinæ essentiae consequuntur.

Nota 2. existentiam absolutam esse in
deo sufficientissimam, vt per illam for-
maliter existat quicquid in personis di-
uinis est absolutum, non tamen quod in
iis est relatiuum: sed ad hoc requiri exi-
stentias relatiuas, vt inter constituens &
constitutum sit proportio.

Nota 3. quòd si ex hypothese impossi-
bili, in Deo esset vna tantum persona, ca

DE TRINITATE. CAP. III. 269

esset totaliter absoluta; adeoque posset completè existere, per existentiam absolutam. Nunc autem personæ diuinæ sunt relatiuæ; quare requirunt speciales existentias relatiuas, præter communem, qua existunt ut sunt vnus Deus.

CONCLUSIO V. Ponendæ sunt in Deo quædam proprietates, quibus personæ constituentur, & ab inuicem distinguantur, quæque sint relatiuæ, non absolutæ.) Prima pars est certa, & communis contra Præpositiuū & Ariminensem, qui alias temerè docuerunt, personas diuinas se totis immediatè constitui, & distingui. Probari autem potest 1. ex Conciliis, & Patribus in Trinitate unitatem agnoscentibus secundum essentiam, & discretionem secundum proprietates personales, quibus consonat illud ab Ecclesia in præfat. Missæ de Trinit. decantatum. In personis proprietates, in essentia unitas, & in maiestate adoretur æqualitas.

Probatur 2. ratione, nam ex fide tres personæ sunt vnus Deus, quare sicut assignatur aliquid in quo conueniunt, nempe essentia, ita cum non obstante illa unitate, personæ sint plures, & realiter distinctæ, sequitur in qualibet persona præter essentiam communem, admittendam

esse specialem aliquam formalitatem, per quam intrinsecè constituitur in ratione talis personæ, & distinguatur ab alia: ea autem formalitas congruenter proprietatis vocari solet, vt distinguatur ab aliis perfectionibus diuinis, quæ aut tribus, aut omnibus personis conueniunt.

Secunda pars est adeò certa, vt oppositum vix errore vacet. Nam de fide est personas in Deo multiplicari, & facere numerum: ergo debet etiam multiplicari principium constitutiuum, & distinctiuum personarum; at non multiplicantur proprietates absolutæ, cum hæ sint communes omnibus personis, sed tantum relatiuæ; ergo dicendum est personas diuinas per proprietates relatiuas constitui, & distingui. Confirmatur, nam vna persona, vt sic, non potest constitui, per id quod competit alteri, quare cum absoluta æqualiter omnibus personis competant, sequitur constitutionem personæ diuinæ à proprietate relatiua petendam esse.

„ Dices 1. vna persona diuina per id constituitur, & distinguitur ab alia, per quod illius relationem terminat: at non terminat alterius relationem, secundum esse relatiuum, sed secundum absolutum.

vt colligitur ex Logica, ergo, &c Respondeo negando minorem, quia cum relatio diuina sit substantia perfectissima, & per se subsistens, ea non tantum est ratio referendi aut terminandi, sed etiam est id quod refertur ad aliud, quodque oppositam relationem terminat; esto oppositum cōtingat in relatione accidentali.

„ Dices 2. si personæ constituerentur per aliquid relatiuum, paternitas constitueret primam personam: at hoc repugnat, quia persona supponitur constituta, antequam generet, adeoque antequam sit pater. Vt huic argumento fiat satis, uideo eandem formam relatiuam, cum sit substantia infinite perfecta, propter suam eminentiam, constituere Patrem in ratione subsistentis, & personæ; dare illi potentiam generandi, & actualem generationem; eumque referre ad filium genitum.

Respondeo igitur primam personam constitui per paternitatem primo modo spectatam, seu quatenus habet rationem substantiæ: obiectionem autem procedere de paternitate ultimo modo spectata, seu ut est merus respectus Patris, ad Filium iam productum; qua ratione nimis clarum est, Patrem non posse, in ratione personæ, per paternitatem con-

„ Instabis, ergo Pater constituitur per aliquid absolutum, non per relatiuum. Non sequitur, quia cum Pater, antequam concipiatur generare actu sit, intrinsecè determinatus ad producendum Filium, refertur ad illum, vt in posteriori signo rationis ex necessitate producendum. Hoc autem sufficit, vt constituatur in esse personæ, per aliquid relatiuum.

„ Contrà, in eo priori signo rationis Filius non existit, ergo non refertur ad illum realiter: adeoque constituitur per aliquid absolutum. At neque id sequitur, quia vt relatio sit realis, sufficit quòd illius terminus eadem duratione reali existat, id est, tunc quando respicitur à suo correlatiuo: qua ratione Filius in diuinis, semper coexistit Patri, etsi ab eo procedat.

CONCLUSIO VI. Non omnes relationes diuinæ constituunt personas.) Ratio est, quia cum spiratio actiua sit cõmunis duabus personis, non potest vnã personam constituere. Vnde sequitur strictè loquendo tres tantum in Deo esse proprietates personales, paternitatem qua Pater, filiationem qua Filius, spirationem passiuam qua Spiritus sanctus constituitur.

Nota 1. quòd etsi spiratio actiua pro-

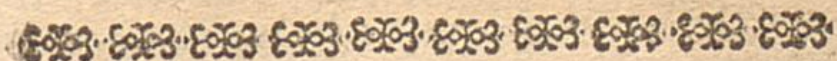
prie non constituat vllam personam, spectat tamen ad constitutionem intrinsecam Patris, & Filij, quatenus Pater non censetur adæquatè constitutus, nisi vt concipitur non modo intellectu, sed etiã voluntate fœcunda præditus, adeoque determinatus intrinsecè ad productionem Verbi, & Spiritus sancti. Filius etiam nõ est perfectè, & adæquatè Filius, habens eandem naturam Patris, quin etiam cõcipiatur habere intellectum, & voluntatem fœcundam Patris, ac proinde vt actu primo spirator, non secus ac Pater: Vnde talis ratio non aduenit Patri & Filio vt perfectè constitutis, sed potiùs pertinet ad eorum constitutionem adæquatè spectatam. Si tamen quæstio sit de ipsa actuali spiratione; ea, vt sic, neque vllam personam constituit, neque spectat ad earum constitutionem, sed veluti aduenit personis completè constitutis, vt ex dictis colligi potest.

Nota 2. personas non constitui formaliter per origines, seu per relationes spectatas per modum viæ & in fieri, quia scilicet personæ diuinæ sunt res per se subsistentes, & veluti in factio esse; quare fieri nequit vt constituantur per relationem spectatam per modum viæ, & in fieri, sed per modum formæ permanentis.

& in facto esse; quale enim est constitutum tale, & constituens esse debet.

Confirmatur, nam constituens non aliter aliud constituit, quàm seipsum illi exhibendo, quare non potest illud constituere, nisi eo modo quo est: si ergo personæ diuinæ per origines constituerentur, cum hæc se habeant per modum viæ sequeretur personas diuinas eodem modo se habere: hoc autem cum falsum sit, dicendum est personas diuinas non constitui per origines, vt sic, sed per relationes veluti in facto esse spectatas.

Dices, quando res aliqua duas habet formalitates, quarum altera constituitur, & distinguitur, constitutio debet fieri per priorem, eo quòd nihil prius alicui rei competit, quàm id per quod constituitur; atqui in diuinis prior est origo, seu relatio in fieri, quàm in facto esse, ergo, &c. Respondeo maiorem veram esse de priori formalitate; quæ habet conditiones ad constitutionem necessarias qualis hic non reperitur; siquidem persona concipitur vt ens subsistens, & in facto esse, quod habere nequit per originem, vt patet ex dictis.

CAPVT IV.

De Persona Patris.

CONCLVSIO I.

Primæ personæ Trinitatis propriè competit nomen principii.) Probat-
 tur, nam principium est id à quo aliquid
 procedit; at Filius & Spiritus sanctus
 procedūt à prima persona, itemque crea-
 turæ, ergo est principium tam ad intra,
 quam ad extra. Est tamen discrimen, nam
 principium ad intra dicitur notionaliter,
 & comperit soli Patri, respectu filij, vtri-
 que verò respectu Spiritus sancti: ad ex-
 tra autem dicitur essentialiter, estque
 commune tribus personis, quia creaturæ
 procedunt ab omnipotentia diuina, quæ
 vna est & eadem in omnibus personis.

Deinde principium ad extra coniu-
 ctum est cum efficientia & vera causali-
 tate, talis verò causalitas non habe-
 propriè locum inter personas diuinas t
 cum omnes sint eiusdem numero natu-
 ræ, & essentiæ: licèt interdum Patres

M 6

Græci dicant Patrem esse causam Filij, & Spiritus sancti, sumendo nomen causæ latè pro principio: vnde non deberet dici absolutè, quòd Filius & Spiritus sanctus sint principiati, sed cum additamento; quod Filius sit principiatus à Patre, & Spiritus sanctus ab utroque.

Rursus Ratio principij non dicitur vniuocè de notionali & essentiali, cum nihil detur commune vniuocum relativo, & absoluto: Licèt etiam Pater propriè dicatur principium totius creaturæ non tamen Deitatis, cum neque illam, neque se producat: quòd si Patres interdum aliter loquuntur, sensus est, Patrem esse à se, totamque diuinitatem àb alijs communicari personis.

CONCLUSIO II. Nomen Patris propriè conuenit primæ personæ Trinitatis.) Probat, nam aliquid est proprium dupliciter, nempe vt distinguitur à communi & metaphorico; utroque autem modo, ex fide, prima persona propriè est Pater; cum sola & verè Filium generet. Imò cum illa generatio sit infinitè perfectior humana, eò quòd per illam produci- tur Filius infinitè perfectus, habens eandem numero naturam cum Patre,

nomen Patris multò perfectiùs competit primæ personæ Trinitatis respectu secundæ, quàm homini respectu sui filij.

Si tamen sermo sit de paternitate essentiali, qua Deus dicitur Pater creaturarum, ea neque est propria Patris, neque propriè omnibus personis competit, sed metaphoricè, & improptiè, cum aliqua tamen latitudine: quia enim in vera generatione, inuenitur vera similitudo inter producentem & productum, quò creatura aliqua Deo est similior, eò magis propriè Deus dicitur Pater illius, verbi causa, Angelorum & hominum magis quàm irrationaliù, iustorum magis quàm peccatorum, & beatorum magis quàm viatorum.

Nota, nomen Patris sumptum notionaliter tribus modis Deo priùs competere, quàm sumptum essentialiter, primò prioritate perfectionis, quia perfectius est esse Patrem propriè, quàm metaphoricè. Secundò prioritate rationis, nam in Deo naturalia sunt ratione priora liberis. Tertiò duratione. Pater enim ab æterno genuit Filium, Deus autem mundum produxit in tempore.

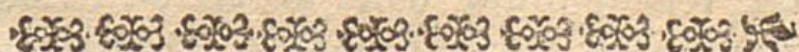
CONCLUSIO III. Nomen ingenti soli Patri propriè competit.) Pro-

batur, nam esse ingenitum hic accipitur pro non procedente ab alio quouis modo; at sic esse ingenitum est proprium solius Patris, cum filius & Spiritus sanctus ab alio procedant, ipse verò sit à se. Deinde si in Deo essent duæ personæ ingenitæ, essent duo dij, cum vnica numero natura non possit reperiri in pluribus personis, nisi per processionem vnus ab alia. Quòd si qui Patres interdum negant Patrem esse ingenitum, ij loquuntur in sensu Arianorum, qui dicebant solum Patrem esse ingenitum, id est, non factum; vnde concludebant filium & Spiritum sanctum esse creaturas à Patre factas.

Vbi nota 1. rationem ingeni non consistere in aliquo positiuo, illud enim esset aut quid absolutum, & sic omnes personæ essent ingenitæ, aut relatiuum, & ita plures essent in Deo relationes reales quàm quatuor, quòd repugnat. Itaque esse ingenitum de formali dicitur meram negationem, videlicet processionis ab alio, non tantum actualis, sed etiam possibilis.

Nota 2. fundamentum dictæ negationis in Patre non esse quid absolutum, propter rationem allatam, sed aliquam relationem in Patre existentem, quæ

DE TRINITATE. CAP. V. 279
alia esse nequit quàm paternitas; cum
spiratio actiua sit communis filio, &
quinta relatio admitti non debeat.

CAPVT V.

De Persona Filij.

CONCLUSIO I.

Ratio filij proprie conuenit alicui
personæ diuinæ, & Verbum est no-
men personale proprium filij, dicitque
respectum aliquem ad creaturas.) Prima
pars probatur ex dictis, nam in Deo est
proprie Pater, idque in ordine ad aliquam
personam diuinam, ergo & filius, iuxta
illud primæ Ioan. 5. Vt cognoscamus
verum Deum, & simus in vero filio eius,
hic est verus filius; quod ita intellige,
vt in Deo sit verus filius ab æterno, si-
cut & verus Pater, vt colligitur ex ver-
bis illis Symboli Niceni, Et ex Patre
natum ante omnia sæcula, hacque ra-
tione suadetur, nam hæc filiatio dicit ha-
bitudinē ad principium generans per intel-
lectum; sicut autem Pater est ab æterno,

& ab æterno intelligit, ita ab æterno producit Verbum, seu filium.

Secunda pars ostenditur contra Durandum, tum ex illo 1. Ioan. 5. Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater Verbum, & Spiritus sanctus. Tum quia cum Filius procedat vt terminus intellectiois, dubitari non potest, quin procedat vt Verbum, idque ab æterno; cumque talis processio nequeat competere Patri, vtpote improducto aut Spiritui sancto, eò quòd procedit per volùtatem, hinc fit vt propria ratio. Verbi soli Filio competat.

Interdum tamen contingit, sumpto nomine Verbi improprie & metaphoricè, illud dici essentialiter, vt dum quæritur, quidnam beati videant in Verbo, id est, id ipsa essentia diuina, ex vi claræ visionis ipsius: ea enim non est proprie Verbum, sed per aliquam similitudinem, quatenus repræsentat creaturas, quas eminenter continet.

„ Contingit etiam aliquando, vt Spiritus sanctus dicatur de Verbū Filij, quod intelligendum est verbo improprie, quatenus filium nobis manifestat: sicut Verbum externum manifestat conceptum internum.

Nota, etsi intellectio in Deo sit essen-

DE TRINITATE. CAP. V. 281

tialis, verbum tamen esse notionale, quia significat terminum productum per intellectiōem, & à persona producente realiter distinctum. Neque dicas etiam ipsam intellectiōem procedere à persona intelligente, hoc enim verum non est, nisi secundum conceptum nostrum, cum à parte rei in Deo intellectiō à persona intelligente non distinguatur.

Tertia pars probatur, nam Verbum est expressa similitudo eorum quæ intelliguntur. At Pater æternus non solum se intelligit, sed etiam creaturas, ergo per intellectiōem producit Verbum non tantum sui repræsentatiuum, sed etiam creaturarum, vnde oritur quædam habitudo repræsentantis ad obiectum repræsentatum, quæ est rationis: cum tamen relatiō Verbi ad personam dicentē sit realis. Neque Verbum repræsentat tantum creaturas, sed etiam essentiam diuinam, & tres personas, cum hoc totum à Patre comprehendatur: & consequenter dicit respectum ad illa omnia, qui quidem respectus non est tantum rationis, quatenus Verbum repræsentat seipsum, & essentiam cum qua perfecte identificatur, sed etiam quatenus repræsentat Patrem, & Spiritum sanctum, eò quòd essentia diuina, quæ est Verbo ratio re-

præsentandi, ab illis personis non distinguitur.

CONCLUSIO II. Verbum diuinum procedit ex cognitione diuinæ essentia, omniumque personarum diuinarum. Prior pars probatur, nam Verbum ex vi suæ generationis, procedit vt simile Patri modo intelligibili, ergo procedit ex cognitione essentia Patris: siquidem Pater non dicitur producere sibi simile, modo intelligibili, nisi quatenus seipsum, adeoque suam substantiam intelligendo, producit sui similitudinem. Confirmatur, nam intellectiois paternæ primarium obiectum est essentia diuina, ergo Verbum diuinum debet saltem procedere ex cognitione illius: imò cum Verbum sit infinitè perfectum in ratione Verbi, procedere debet ex cognitione comprehensua diuinæ essentia, adeoque ex cognitione omnium attributorum communium.

Secunda pars ostenditur ex iam dictis, nam Verbum procedit ex perfectissima comprehensione diuinæ essentia: Non potest ante cõprehendi diuina essentia, nisi cognoscantur relationes personales, quæ aut sunt de essentia illius, aut vt minimum summè cum illa identificantur; quare Verbum procedit non tantum ex

co
o
fe
n
ir
P
V
d
V
t
n
v
n
V
fe
c
n
t
ti
q
fe
fe
ri
in
b
ti
q

cognitione diuinæ essentiæ, sed etiam omnium personarum.

Confirmatur nam cum Verbum essentialiter producat per intellectiōnem, profectò per eandem formaliter intellectiōnem qua producit Verbum, Pater percipit eas omnes veritates, quas Verbum dicit & exprimit: at Verbum diuinum cum sit infinitum in ratione Verbi, necessariò exprimit omnes veritates, eas saltem quæ habent absolutam necessitatem, quæque spectant ad Deum vnū & trinū, idque modo perfectissimo, nempe intuitiue, & comprehensiue; ergo Verbum diuinum postulat procedere formaliter ex intellectiōne qua Pater cognoscat, non tantum essentiam diuinam, sed etiam tres personas, idque intuitiue, & comprehensiue.

Nota 1. ex eò quòd Pater ex cognitione Verbi producat Verbum, non sequi quòd Verbum simpliciter supponat seipsum, adeoque sit prius, & posterius seipso, sed tantum quòd secundum rationem sit prius in esse obiectiuo, quam in esse reali. Neque hinc colligas Verbum non procedere ex cognitione intuitiua sui ipsius; Hoc enim falsum est, tum quia inter Patris cognitionem, & existē-

tiam Verbi, nulla intercedit prioritas durationis, tum quia, quamuis non simul existerent, satis esset ad cognitionem intuitiuam, quòd Patris cognitio terminaretur ad existentiam Verbi aliàs futuram. Quemadmodum vt Deus dicatur ab æterno videre futura intuitiue, sufficit quòd ea videat secundum realem existentiam quam aliquando habitura sunt.

Nota 2. neque hinc sequi Verbum procedere à seipso, quia quod procedit per intellectum, non procedit per omne obiectum intellectus, sed tantum per illud quod vnitur intellectui per modum principij actiui, ad producendam cum illo intellectionem: quo modo non vnitur Verbum ad productionem suipsius, cum pro eo signo non existat, etsi videatur à Patre vt existens; non enim cognoscitur vt existens nisi pro sequenti signo. Vnde etiam patet, Verbum non posse dici imaginem sui ipsius, aut Spiritus sancti etsi ex vtriusque cognitione procedat.

„ Dices, imago Regis non pendet à Rege, secundum esse reale illius, sed tantum secundum esse intentionale, quod habet in mente pictoris. Similiter ergo vt Verbum sit Spiritus sancti imago, satis

erit quòd Pater intelligendo Spiritum sanctum producat Verbum illius expressivum. Respondeo non sequi, siquidem Rex per sui speciem, receptam in mente pictoris, habet se veluti principium concurrens ad efformationem suæ imaginis: qua simili ratione non influit Spiritus sanctus ad productionem Verbi.

CONCLUSIO III. Verbum diuinum procedit ex cognitione creaturarum possibilium.) Hoc colligitur ex dictis. Nam Verbum diuinum per se procedit ex notitia comprehensua diuinæ essentiæ, ad quam requiritur comprehensio potentiæ diuinæ, atque adeò rerum quæ sub illam cadunt, seu quæ sunt possibles. Vnde hæc ratio concludit cognitionem rerum possibilium non tantum requiri materialiter ad productionem Verbi, sed etiam formaliter: quia cum Verbum sit infinite perfectum in ratione Verbi, postulat procedere per cognitionem infinite perfectam, adeoque comprehensiuam.

Nota 1. Verbum cum sit Deus, adeoque ens per essentiam, prius esse à parte rei rebus possibilibus: quia hæc non sunt entia nisi per participationem: & ex eo quòd verbum producat ex cognitione creaturarum possibilium, tantum sequi,

quod iuxta nostrum imperfectum concipiendi modum sit illis posterius: sicut ob similem rationem est posterius, iuxta conceptum nostrum essentia diuina, cum qua tamen perfectè identificatur.

Nota 2. quòd si nulla creatura esset possibilis, Verbum quod ex hypothesi illa impossibili procederet à patre, non esset eiusdem rationis saltem adæquate, ac verbum iam existens: eò quòd non esset expressiuum creaturarum. Neque quod Verbum in dicto casu nullam creaturam vt possibilem repræsentaret, ex eo oriretur, quòd pater intelligens indigeret creaturis tanquam obiecto motiuo, vt eas Verbo suo exprimeret, sed ex eo quòd ipsa essentia diuina non potest mouere ad intelligendum vt possibile, id quod tale non est.

CONCLUSIO IV. Verbum diuinum non procedit ex cognitione creaturarum existentium.) probatur, nam Verbum secundum totam productionem suam, est ens absolutè necessarium; ac non esset, si produceretur etiam ex notitia creaturarum aliquando existentium, vt sic: quia cum talis notitia potuerit non esse in Deo, potuit Verbum non ex ea procedere; atque ad eò quoad suam processionem aliqua ex parte mutari, quod

DE TRINITATE. CAP. V. 237
dici non potest. Confirmatur, nam cum
productio Verbi sit necessaria, ea est
prior scientia visionis, quæ est libe-
ra.

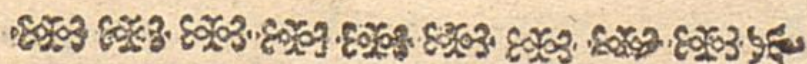
Nota 1. vt Deus se comprehendat, non
requiri absolute quod cognoscat futura:
se enim perfectissime comprehenderet,
etsi nihil decreuisset producere; sufficit
ergo quod perfecte penetret suam po-
tentiam, & quicquid per illam potest
producere.

„ Dices, hoc verum absolute, ex hy-
pothesi tamen quod aliquid sit futurum,
Deus nequit perfecte se comprehendere,
quin illud cognoscat: adeoque Verbum
debet procedere ex illius cognitione.
Respondeo hoc posterius non sequi, quia
prius est quod Verbum generetur, quam
quod res aliqua sit futura, ex di-
ctis.

Nota 2. Verbum non representare
futura actu, & formaliter ex vi suæ pro-
cessionis, sed tantum remote, & veluti ra-
dicaliter; quatenus recipit scientiam in-
finite representatiuam, quæque proinde
ex se, sine additione nouæ perfectionis
representat futura, statim atque vi
decreti futura sunt. Ex dictis autem col-
lige, Verbum non procedere ex cog-
nitione futurorum sub conditione.

quia eiusmodi cognitio simpliciter potuit non esse in Deo.

„ Nec refert quòd scientia conditionata non supponat decretum liberum, actu, in Deo existens, & ex eo capere nihil repugnare videatur, quo minùs possit concipi in Deo, in quocunque signo æternitatis, adeoque ante generationem Verbi, ad modum scientiæ naturalis, & necessariæ: aliunde enim supponit obiecti sui veritatem, quæ cum simpliciter sit contingens & poterit non esse; hinc fit. ut Verbi diuini generatio in illius cognitionem, etiam partialiter reduci non possit.

CAPVT. VI.

De Persona Spiritus sancti.

CONCLUSIO I.

Spiritus sanctus non solum à Patre, sed etiam à filio procedit.) Est de fide contra Nestorianos, quos sequuti sunt communiter Græci, qui etsi fateantur Spiritum sanctum à Patre procedere, eumque esse vere. & proprie Deum, Patrique

DE TRINITATE CAP. VI. 289

trique ac Filio consubstantialem, negant tamen pertinacissimè eum procedere à filio. Probatum autem 1. ex cap. 16. Ioan. vbi Christus promittit se missurum Spiritum sanctum, nulla enim persona diuina mittitur, nisi ab ea à qua procedit, vt fert communis sententia, de qua infra cap. 8.

Secundò idem definitum fuit in variis Conciliis generalibus Græcis, nempe in Ephesino, Cōstantinopolitano, aliisque sequentibus vsque ad Nicænum secundum, in quo Symbolum Nicæm. fuit approbatum, lectumque hoc modo, Qui ex Patre, filioque procedit, addita nimirum hac particula (Filioque,) etsi non satis constet inter authores, quo primum tempore illa particula Symbolo prædicto addita fuerit. Item in plerisque Latinis quibus Græci interfuerunt, & subscripserunt, nempe in Lateranensi sub Innoc. III. vbi statutum fuit Spiritum sanctum à Patre, & Filio procedere; Lugdunensi sub Gregorio X. vbi cantatum est Symbolum ter Græcè, & ter latinè, cum illa declaratione, ex patre, Filioque procedit. Et in Florent. vbi idem quod in præcedentibus definitum fuit de processione Spiritus sancti à patre, & Filio.

de Deo.

N

Tertiò, Prædictis Concilijs possent subiici plerique Patres Græci, sed illud sufficiat ex Symbolo Athanasij, Spiritus Sanctus à Patre, & filio non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens, quæ verba adeò sunt perspicua, vt Græci ea aliter eludere non potuerint, quam dicendo Athanasium fuisse ebrium quando ea scripsit, quod quam sobrie dictum sit nemo est qui non videat.

probat 4. ratione; nam Filius per generationem accipit eandem potentiam spirituales patris, ergo & actu cum illo spirat. Sequela videtur perspicua, tum quia intelligi non potest, quomodo vnica & simplicissima potentia exeat in actum, prout est in patre, & non prout est in Filio, aut quòd illius terminus ab vtroque non procedat. Antecedens autem ostenditur, nam cum sit aliquis ordo inter operationes intellectus, & voluntatis, ita scilicet vt intellectus prius intelligat, & dicat Verbum, quam voluntas velit, & amorem producat: In eo priori Verbum accipit à patre eandem essentiam, & eandem voluntatem fecundam quam habet pater, quæ proinde in vtroque est principium Spiritus sancti.

Accedit alia ratio. Nam si Spiritus

sanctus à Filio non procederet, ab eo realiter non distingueretur, eò quòd inter illos non esset oppositio relatiua à qua sola in diuinis potest sumi realis distinctio: at Spiritus sanctus realiter distinguitur à Filio, ergo ab illo procedit.

Verùm contra prædicta duo obiici possunt, primò Symbolo Nicæno non debuisse addi particulam: Filioque, tum quia in Concilio Ephes. strictè prohibetur, ne quis alteram fidem proferat, aut scribat, aut exponat, præter eam quæ definita fuit in Concilio Nicæno. Tum quia Leo III. qui vixit circa annum octingentesimum, curauit poni Symbolum prædictum in tabula argentea, post altare Pauli Apostoli, sine illo additamento, Filioque, quod tamen antea factum fuerat in Concilio Nicæno. 2. & in Toletano 8.

Respondeo Concilium Ephes. prohibuisse, ne quis doceret aliquid repugnans Symbolo Nicæno, non autem ne quid à Posterioribus Concilijs generalibus, aut à summis Pontificibus ei adderetur, maioris explicationis gratia, si res id postularet. Talis enim prohibitio fuisset nullius momenti, cum par in parem non habeat imperium: neque verò Leo III. curauit Symbolum inscribi sine par-

ricula (Filioque) quòd putaret eam reiiciendam, sed potius in memoriam venerandæ antiquitatis, vt scilicet Symbolum illud conseruaretur, eo modo quo à dicto Concilio traditum fuerat.

Secundò obiici potest Damascenum, aliosque Patres Græcos affirmare Spiritum sanctum esse ex Patre per Filium. Respondeo eos qui sic loquuntur, non velle negare processionem Spiritus sancti à Filio, sed tantum innuere Patrem esse veluti primarium principium Spiritus sancti, Filium autem veluti secundarium; seu Patrem habere à seipso vim spirandi Spiritum sanctum, Filium verò à Patre. Vnde S. Thom. 1. p. q. 36. art. 3. Quia Filius, inquit habet à Patre quòd ab eo procedat Spiritus sanctus, potest dici quod Pater per Filium spirat Spiritum sanctum: vel quod Spiritus sanctus procedat à Patre, per Filium, quod idem est.

CONCLUSIO. II. Spiritus sanctus procedit à Patre, & Filio tanquam ab vno principio, & simul tanquam à duobus suppositis.) Prima pars est de fide, fuitque definita in generali Concilio Lugdun. sub Greg. X. & refertur in cap. vnico de summa Trinitate, vbi damnantur, tum qui negant Spiritum sanctum æternaliter ex Patre & Filio procede-

DE TRINITATE. CAP. VI. 293

re; tum qui asserunt Spiritum sanctum ex Patre & Filio tanquam ex duobus principiis, & non tanquam ex vno procedere.

Probatum autem ratione, quia nomina substantiua non multiplicantur, nisi eorum forma multiplicetur. Vnde quia vna tantum est deitas in tribus personis, dicimus eas esse vnum Deum: & ita de aliis. Ergo similiter cum in Patre, & Filio vnica sit potentia spiratiua, eademque actualis spiratio, hinc fit vt ambo non constituent duo Spiritus sancti principia, sed vnicum dumtaxat.

Vbi nota 1. quod etsi Pater & Filius non possint dici duo spiratores, propter rationem allatam, dicuntur tamen duo spirantes, vt notat S. Thomas 1. p. q. 36. art. 4. ad 7. quia vt adiectiua multiplicentur, sufficit multiplicatio suppositorum, etsi forma sit eadem. Vnde quando aliqui Patres aiunt, Spiritum sanctum de Patre, & Filio authoribus procedere, nomen (authoribus) adiectiue accipiendum est, pro, producentibus; seu spirantibus.

Nota 2. non posse dici, quod Pater quatenus generat, & spirat, sit duo principia; tum quia est vnicum suppositum, tum quia forma est realiter vna, nempe

paternitas, & spiratio actiua: cūque hæc eadem sit in Filio, sequitur Patrem generantem & Filium spirantem non esse duo principia, sed vnicum, licet distincta sint supposita: quia scilicet ad multiplicationem nominum substantiuorum requiritur multiplicatio formarum, & suppositorum.

„ Nota 3 quando dicimus vnum principium Spiritus sancti duo supponi, vnum pro formali, nempe virtutem spiratiuam. aliud pro materiali, nempe suppositum habens talem virtutem, abstrahendo ab hoc, quod suppositum illud sit vnum, vel plura. Quo fit vt cū spiratum dicat vnum suppositum, constitutum ex essentia, & spiratione passiuā; spirator dicat, non vnum suppositum, sed vnum singulare constans ex essentia diuina & virtute spiratiua sibi identificante supposita Patris, & Filij.

Secunda pars ostenditur, quia Spiritus sanctus qui de facto existit, ex sua proprietate personali, & ratione intrinseca exigit, vt sit tertia persona Trinitatis ab aliis distincta; quod non haberet, si non procederet ab vtraque: non enim ab alia realiter distingueretur, à qua non procederet, vt dictum est, vnde non esset eadem persona quæ

nunc est, cum repugnet eam personam
quæ est Spiritus sanctus, & procedit
tantum per voluntatem, distinguiturque
realiter à Filio, esse eandem cum perso-
na illa quæ procederet per intellectum;
& voluntatem, quæque simul esset filius,
& Spiritus sanctus, qualis ea esset quæ
procederet à Patre, & non Filio.

Dices, si Spiritus sanctus per se proce-
dit à Patre, & Filio, ut à duobus suppo-
sitis, sequitur Patrem ut Patrem, & Fi-
lium ut Filium producere Spiritum
sanctum. Respondeo id verum esse de
Patre & Filio specificatiuè, quatenus
uterque verè concurrit per potentiam
intrinsicam, ad productionem Spiritus
sancti; non autem reduplicatiuè quia vox
reduplicatiua significat rationem vlti-
mò constitutiua principij spiratiui quæ
non est paternitas, aut filiatio, sed spira-
tio communis.

Ex dictis potest colligi, etsi vir-
tus spiratiua, & spiratio actualis sint
priùs origine in patre, quam in Filio;
patrem tamen non priùs origine spira-
re, quam Filium, eò quòd princi-
pium spiratiuum adæquatè coalescit ex
suppositis Patris, & Filij, ut ostensum
est.

CONCLUSIO III. Nomina Spiritus sancti, & amoris specialiter tribuuntur tertiæ personæ Trinitatis.) Prima pars est sancti Thomæ 1. p. q. 37. art. 1. vbi docet hoc nomen, Spiritus sanctus, accommodatum esse ad significandum diuinam personam, quæ procedit per modum amoris. Nam nomen Spiritus in rebus corporeis impulsione quandam, & motionem significare videtur: est autem proprium amoris quòd moueat, aut impellat voluntatem amantis in amatum sanctitas verò illis rebus attribuitur quæ in Deum ordinantur: quia igitur tertia persona Trinitatis procedit per modum amoris, quo Deus amatur, conuenienter Spiritus sanctus nominatur, et si alioqui Pater, & Filius sint spiritus, & vterque sanctus sit.

Secundam partem tradit idem S. Doctor q. 37. art. 1. vbi docet nomen amoris secundum quòd personaliter dicitur, esse proprium nomen Spiritus sancti, sicut Verbum est proprium nomen Filij: quod probat, nam processio quæ est per voluntatem, in eo conuenit cum processione quæ est per intellectum quod sicut in ista tria considerare possumus, scilicet habitudinem intellectus ad rem intellectam, habitudinem eiusdem intellectus

ad id quod ab intellectu procedit, & tandem id quod per operationem intellectus procedit. Ita tria in illa considerata sunt, nempe habitudo voluntatis ad rem amatam, habitudo eiusdem voluntatis amanti ad rem quæ per ipsam procedit, & res ipsa per talem actionem procedens. Est tamen discrimen inter dictas processiones, quia cum ea quæ est per intellectum, sit notior, adinuenta sunt nomina ad significanda illa tria quæ memorauimus. Primum enim vocatur intellectio, secundum dictio, tertium denique dicitur Verbum, In processione autem per voluntatem, supererunt tantum nomina, quæ significant habitudinem amanti ad rem amatam, nempe diligere, & amare; reliqua autem duo, defectu vocabulorum manet innominata, ideoque necessarium fuit eadem verba usurpare ad ea significanda. Vnde diligere, & amor in diuinis dupliciter sumuntur, primò vt dicunt habitudinem amanti ad rem amatam, quomodo dicuntur essentialiter. Secundò vt significant habitudinem amanti ad id quod ex amore procedit, & ipsum etiam quod procedit, qua ratione dicuntur personaliter, sicque amor est proprium nomen Spiritus sancti.

CONCLUSIO IV. Si diligere accipiatur notionaliter, dici potest patrem; & Filium se diligere Spiritu sancto.) probatur, nam diligere hoc modo sumptum duo respicit, nempe obiectum quod amatur. & terminum qui producit; quemadmodum illuminatio respicit subiectum quod illuminatur, & terminum per eam productum; sicut ergo dici potest solem illustrare hæc inferiora, ea luce quam in iis producit; ita non incongruè dici potest, patrem & Filium se diligere non tantum dilectione notionali, qua mutuò se amant, sed etiam ipso Spiritu sancto, qui per talem dilectionem producit; ita ut sicut sol formaliter dicitur illuminans ab ipsa illuminatione, tanquã à forma talem denominationem conferente, & à luce in rebus illuminatis producta, tanquam à termino illuminationis: ita pater & Filius formaliter dicuntur se diligere dilectione notionali, veluti forma inhærente, Spiritu autè sancto, tanquã termino talis dilectionis. Intelligere Verbo, quo dicimus Patrem, & Filium se amare Spiritu sancto, quia etsi Verbum non sit medium quo Pater se, & alia intelligit, est tamen terminus intrinsicè terminans intellectionem qua

omnia intelligit; hoc etiam habet peculiare, vt omnia obiecta à Patre cognita exprimat tanquam representatio subsistens.

Nota 2. falsam esse propositionem illam, Pater est sapiens scientiâ genitæ; quia participium sapiens, non denotat actionem aliquam, sed tantum sapientiam immanentem, & veluti habitualement, vt pater ex usu loquendo: quare prædictæ propositionis sensus est, Patrem esse sapientem formaliter, & intrinsecè, per sapientiam genitam, quæ est persona ab eo realiter distincta.

CONCLUSIO V. Donum secundum quod personaliter sumitur, est proprium nomē Spiritus sancti. Ita S. Tho. 1. p. q. 38. art. 2. quod probat, quia secundum Philoph. Donum proprie est datio irredibilis, id est, quod non datur intentione retributionis, & sic importat gratuitam donationem: ratio autem gratuitæ donationis est amor, ideò enim gratis damus alicui aliquid, quia volumus ei bonum; vnde amor habet rationem primi doni, per quod omnia dona gratuita dantur: quare cum Spiritus sanctus procedat vt amor, procedit in ratione primi doni. Et in respōsione ad 1 nota, quod sicut Filius, quia procedit per

modum Verbi, dicitur proprie imago, licet etiam Spiritus sanctus sit similis Patri: ita Spiritus sanctus quia à Patre Procedit vt amor, dicitur proprie donum, licet etiam Filius detur; hoc enim ipsum quòd Filius datur, est ex Patris amore iuxta illud Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret.

¶ Vt hæc clariùs percipias. Nota 1. Donum esse rem alicuius, qui eam alteri liberaliter confert, aut conferre potest. 1. Dico rem alicuius, siue per subiectionem, quomodo creaturæ sunt Dei; siue per originem, quomodo Filius est Patris; siue per identitatem, quomodo quælibet persona est sui ipsius. Dico 2. qui eam alteri liberaliter confert, sicut enim ad rationem doni requiritur res quæ datur, & persona donans; ita & persona cui res donetur liberaliter, & non ex debito, vel ex necessitate, aut intuitu compensationis. Dico 3. vel conferre potest, quia actualis donatio non est de essentia Doni, sed aptitudinalis duntaxat. Dicimus enim Regem habere multa dona, quæ conferat, etsi actu ea nondum donaue- rit.

¶ Nota 2. defectu conditionum prædictarum, naturam diuinam non habere

DE TRINITATE, CAP. VI. 301

propriam rationem Doni, respectu personarum diuinarum. Contra verò cum Deus, & tota Trinitas seipsam liberaliter donet hominibus per cognitionem, & amorem, nihil impedire quominus esse Donum, sub eo respectu competat tribus personis, vt est donum dantis per identitatem: cumque Filius, & Spiritus sanctus à Patre procedant, & ab eo dari possint, hinc fit vt donum specialiter dicatur de Filio, & Spiritu sancto, vt est alterius dantis, non per identitatem, sed per originem: cum eo tamen discrimine quòd dari competat Spiritui sancto ratione suæ processions, Filio autem ex amore Patris, vt dictum est.

CAPVT VII.

De notionibus Diuinis.

CONCLUSIO I.

POnendæ sunt in Deo notiones aliquæ, nimirum quinque illæ vulgares, innascibilitas, paternitas, filiatio, spiratio actiua, & passiuæ, non autem plures. Prima pars probatur contra Præpositiuum, &

Ariminensem; Notionis enim nomine intelligimus, non conceptum formalem rei alicuius, sed obiectivum, seu notam aliquam & formam, qua una persona cognoscitur ut distincta ab alia: at personae divinae habent tales formas, & proprietates, quibus realiter inter se distinguuntur, & distinctae cognoscuntur ex supradictis, ergo in divinis sunt ponendae notiones aliquae.

Secunda pars probatur, nam in primis quod paternitas, filiationis, & spiratio passiva sint notiones, tam certum est, quam eas esse proprietates personales, quibus tres personae constituuntur, & distinguuntur: sicut enim eiusmodi proprietates personas constituunt, & distinguunt; ita etiam sunt nobis veluti notae quaedam, quibus unam personam ab alia distinguimus. Rursus cum Pater non tantum referatur ad Filium, sed etiam ad Spiritum sanctum, & non per paternitatem, hinc ponitur in illo spiratio activa, simulque in Filio, quae proinde est notitia per quam cognoscimus eos distingui à Spiritu sancto. Denique quia per quatuor relationes praedictas sufficienter nobis non innotescit ternarius personarum divinarum numerus, cum nondum constet an Pater non sit ab alio, hinc communiter Theologi in nascibilitatem, seu improducibilitatem

tatem tanquam propriam notionem primæ personæ, præter paternitatem constituunt.

Tertia pars ostenditur, quia prædictæ notiones sufficiunt ut personarum diuinarum dignitas, earumque distinctio nobis innotescat; quare aliæ admittendæ non sunt. Sequela patet, quia ex dictis notio nihil aliud est, quàm ratio quædam obiectiua qua vna persona diuina dignoscitur, ut distincta ab alia, vel ab aliis. Neque hac in re amplius immorandum est; solum aduerte, ex illis quinque notionibus quatuor esse relationes, quatuor proprietates personæ, & tres tantum proprietates personales, seu constituentes personas. Item paternitatem esse simul notionem, relationem, proprietatem personæ, & proprietatem personalem.

Nota 1. inspirabilitatem. Filij non esse ponendam inter notiones, etsi innascibilitas sit notio Patris, siquidẽ ex eo quod quis procedat ut Filius, satis constat eum non spirari; at ex eo quod sit Pater, non constat an ab alio genitus non sit.

Nota 2. quod etsi sit notio Patris, quod non sit ab alio, non tamen est notio Spiritus sancti, quod nulla persona ab eo fit, non enim spectat ad dignitatem Spiritus sancti, quod nullam personam producat.

sunt quidam actus notionales, à relationibus virtualiter distincti & in ipsis personis producentibus existentes.) Prima pars probatur, nam per actus notionales intelliguntur propriæ quædam vnus, vel duarum personarû actiones, quibus persona aliqua producitur: at tales actiones sunt in deo, cum Pater producat Verbum per viam intellectiōis seu generationis, & vterque Spiritum sanctum per viam volitionis, seu spirationis.

Secunda pars ostenditur: prius enim cōcipimus Patrē esse constitutum in ratione personæ, & subsistentis, quàm generet Filium, adeoque relationem per quā constituitur in ratione personæ, esse ratione priorem ipsa generatione actuali Filij, & consequenter ab ea ratione distingui. Contrā verò prius est secundum intellectum, quòd Filius generetur, quàm quòd genitus sit, & constitutus per relationem filiationis: ex quo sequitur generationem passiuam distingui ratione ratiocinata ab illa ratione. Quod etiam, proportione seruata, dicendum est de origine passiuâ Spiritus sancti Confirmatur, nam intelligi non potest quòd vna persona verè, & realiter producat aliam, nisi inter vtramque aliquid mediet per

DE TRINITATE. CAP. VII. 309
modum actionis, & productionis.

Dices, actio dicit imperfectionem, ergo non est ponenda in Deo. Respon-
deo, antecedens verum esse de actione
communiter sumpta, quia hæc dicit mo-
tum, seu transitum de potentia ad actum,
iunctaque est cum effectione, & causali-
tate, adeoque cum dependentia termini
producti à principio producente; nihil
tamen vetat quin, detractis his imperfe-
ctionibus, ponatur actio in Deo, sicut in
eo ponitur relatio, etsi hæc varias im-
perfectiones includat in creatis.

Tertia pars suadetur, nam Pater gene-
rat Verbum per intellectionem notiona-
lem, atqui intellectio est in persona quæ
intelligit: similiter quia Pater, & Filius
per actum volitionis notionalis, spirant
Spiratum sanctum, hinc spiratio actiue
sumpta in Patre, & Filio, non autem in
Spiritu sancto esse debet. Confirmatur,
nam Pater verbi causa, non esset summè
simplex, actus purus, & infinite perfectus,
si Filium generaret per actum à se reali-
ter distinctum, qualis esset si non in Patre
ipso, sed in Filio reperiretur.

CONCLUSIO III. Actus no-
tionales sunt aliquo sensu voluntarij,
simpliciter tamen sunt necessarij, & non
liberi, neque sunt de nihilo, sed de ali-

quo.) Prima pars patet, nam productiones personarum sunt à Deo voluæ, & amatae per simplicem complacentiam, & eatenus dici possunt voluntariae, voluntate concomitante. Hæc autem unica & eadem est in omnibus personis, complacentia essentialis; quæ fertur in ipsis originibus, & in totam Trinitatem et à parte rei existit. Potest autem & alio modo processio Spiritus sancti dici voluntaria, quatenus nimirum voluntas se habet per modum principij respectu illius, unde distinguitur à Verbi generatione, quæ est tantum voluntaria obiectivè, seu per modum obiecti amati.

Secunda pars ostenditur, quia quòd absolute non potest non esse, non est liberum, sed simpliciter necessarium; atqui actus notionales in Deo absolute non non possunt non esse, ergo non sunt liberi, sed simpliciter necessarii. Maior patet ex vulgari notione libertatis, minor verò facile probatur, supposito Trinitatis mysterio; Tam enim necessarium est esse actus notionales, quibus personæ producantur, quàm necessarium est tales personas existere, atqui absolute necessarium est, quod in Deo sint tres personæ quarum una sit improducta, aliæ productæ; aliàs personæ illæ possent non existere, adeo-

que non essent Deus, cum actualis existentia sit de essentia Dei. Non ergo actus notionales in Deo sunt liberi, sed intrinsecè & naturali, eaque absolutissima necessitate necessarij.

Tertia denique pars ea ratione probatur, quia illud tantum quod creatur dicitur esse de nihilo; At Filius, & Spiritus sanctus non creantur, ergo non sunt de nihilo, sed producantur de aliquo, nimirum de ipsa substantia Patris, quæ illis communicat. Eo autem loquendi modo denotatur principium intrinsecû personæ productæ non quasi materiale, ut putat Durandus, quia materia se habet ut pars, & ut potentia passiva, quomodo essentia diuina nõ se habet respectu personæ productæ, sed potius quasi formale: quia res producta dicitur esse de substantia producentis, quatenus est illi similis in forma.

Nec refert quòd forma sit pars compositi, siquidem ex communi usu, etiam natura dicitur forma, quatenus rem constituit in suo esse substantiali, & determinat ad talem speciem; quare cum substantia diuina sit natura Filij, qua constituitur in ratione Dei, & veluti determinatur ad tale esse, non incongruè dici potest forma illius, sicut & aliarum personarum.

CONCLUSIO IV. In Deo est vera potentia productiua notionalis, ad essentiam simul & relationem personæ productæ, alio & alio modo terminata.) Prima pars est communis contra Aureolum, qui non aliam intra Deum agnoscit potentiam generandi, vel spirandi, quam solam non repugnantiam terminorum: probatur autem, quia ubi sunt personæ verè productæ, ibi est vera potentia productiua, at Filius verè producitur à Patre per generationem, & Spiritus sanctus ab utroque per spirationem, ergo est in Deo vera potentia productiua ad intra, nempe potentia generandi, & spirandi.

Quo loco aduerte, quòd etsi sola persona producens sit principium quod productionis, principium tamen quo illius multiplex est, iuxta conceptum nostrum: ac primò ipsa natura diuina est virtus agendi omnium consensu, quia ratione illius persona producens est fecunda, potestque se communicare ad intra, cum producat personam sibi similem in natura. Rursus cum essentia diuina non sit immediatè productiua ad intra, sed per intellectum, & voluntatem, vt supra diximus contra Durandum; Hinc, etsi illa sit principium quo, remotum vtriusque productionis, ipse tamen intellectus est

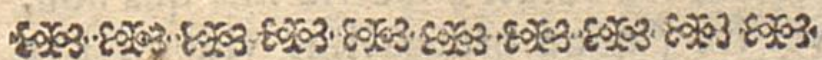
principium quo proximum generationis Filij, & voluntas productionis Spiritus sancti. Præterea cum tota vis productiua nequeat competere essentiæ, etiam ut intellectu & voluntate affectæ, quia alioquin omnes personæ haberent completè potentiam generatiuam, & spiratiuam, ea per relationem aliquatenus compleri debet; quod dupliciter intelligi potest, vel ita ut relatio sit connotatum extrinsecum, seu veluti conditio sine qua non, vel ita (quod probabilius videtur) ut relatio sit principium productiuum. Siquidem debet esse distinctio aliqua realis inter vim productiuam, & terminum productum, neque simpliciter admitti debet, potentiam generandi & spirandi esse in omnibus personis, secundum totam suam perfectionem intrinsecam.

Secunda pars ostenditur. Nam productio sumi potest in Deo, vel ut productio, vel præcisè ut communicatio, si sumatur posteriori modo, clarum est essentiam diuinam esse terminum illius, quia hæc communicatur personæ productæ: si verò priori, relatio videtur esse terminus illius, eò quòd illa producit, seu comproducit.

Dices 1. Diuinæ productiones ad hoc tendunt, ut terminus totalis per eas pro-

310. TRACTATUS
ductus, sit Deus, ergo Deitas est terminus earum formalis. Non sequitur, quia non ad hoc tendunt, ut earum terminus sit Deus per productionem diuinitatis, sed tantum per illius communicationem.

Dices 2. generatio uniuoca, qualis est diuina, terminari debet ad formam in qua producat, & productum assimilantur. Distinguo: Debet ad eam terminari, siue ut productio, siue ut communicatio.

CAPVT VIII.

De aequalitate, & missione Personarum diuinarum.

CONCLUSIO I.

INter personas diuinas est perfecta aequalitas. Est de fide, ut colligitur ex Symbolo Athanasij: ubi statuitur tres personas coaeternas sibi esse, & coaequales, & in cap. firm. de summa Trinitate, habetur personas esse coaequales, coomnipotentes, & coaeternas. Ratio autem est, quia ibi est summa aequalitas perfectioris, ubi eadem essentia infinite perfecta reperitur; atqui eadem essentia infinite

DE TRINITATE. CAP. VIII. 311

perfecta est in tribus personis, ergo; tres personæ diuinæ sunt inter se summè æquales, quoad perfectionem. Suadetur minor 1. ex verbis illis Ioan. 10. Ego & Pater vnum sumus, quæ à sanctis Patribus vniuersaliter intelliguntur de vnitæte quoad essentiam, seu substantiam diuinam, non autem de sola vnitæte, seu concordia voluntatis, vt putabant Arriani. Verum quia in verbis prædictis non agitur expressè de Spiritu sancto, addendum est illud ex 1. Ioan. 5. Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt: hinc enim ex Patrum omnium sententia, efficax sumitur argumentum ad probandam diuinitatem, & consubstantialitatem Spiritus sancti.

Probatur eadem minor ex quinta Synodo generali, collatione 8. can. 1. his verbis. Si quis non confiteretur Patris, & Filij, & Spiritus sancti, vnam naturam siue substantiam, & vnam virtutem & potestatem, Trinitatem consubstantialem, vnam Deitatem in tribus subsistentiis, siue personis adorandam, talis anathema sit. Similia habentur in Concil. Tolet. 6. Canone 1. & in sanctis Patribus quorum verba, breuitatis causa, prætereo. Cum itaque tres personæ Trinitatis ha-

beant eandem diuinam essentiam infinitè perfectam, conlequens est summam perfectionis æqualitatem inter illas reperiri.

Non 1. generatim ea omnia loca Scripturæ quæ inferioritatem aliquam Filio tribuere videntur, vt plurimum intelligi de Filio secundum humanitatem: si quæ verò interdum à Patribus intelliguntur de Filio, vt est Deus, ea nihil aliud significare, quàm Filium habere à Patre substantiam diuinam, & virtutem operandi, Patrem autem à seipso, sicque Patrem esse superiorem seu maiorem Filio, quatenus est prior origine, & principium illius.

Nota 2. ibi non esse omnimodam æqualitatem, vbi est prius & posterius quoad durationem, aut quoad naturam, talem autem prioritatem non habere locum in Deo sed solam prioritatem originis, quæ cum tantum dicat vnam personam esse ab alia, nullam arguit imperfectionem: sicut enim est infinitæ perfectionis, esse principium processionis diuinæ, ita & esse terminum illius.

„ Si quæras, quomodo intelligi possit, personam producentem non esse priorem producta, quoad durationem, vel naturam. Respondeo hoc ea ratione posse intelligi,

intelligi, quia cum persona diuina habeat ab æterno totam vim producendi, & necessariò producat, nihil impedire potuit, quin persona producta, esset ab æterno. Cumque communicet eandem naturam improductam, & independentem quam habet, hoc fit sine prioritate naturæ, quæ veram dependentiam, & causalitatem dicere solet. Vnde qui ponunt inter personas diuinas ordinem naturæ, explicandi sunt de ordine originis; qui ordo naturæ dicitur, quia in natura rei fundatus est, seu quia vna persona naturaliter est ab alia.

„ Dices, vel Pater genuit Filium existentem, vel non existentem, prius dici non potest, quia quòd existit, non indiget vt producat, cum non producat, nisi vt existat: posterius ergo verum est, ac proinde Filius non est æqualis Patri, quoad durationem. Respondeo Filium existentem gigni, non quidem ita vt existat antequam generetur, sed ita vt per ipsam generationem existat: ad eum modum quo lumen producitur existens, vi ipsius illuminationis qua producitur. Quod si istes, Filium non extitisse, antequam generaretur, atque adeò nõ semper fuisse; neganda erit consequentia, quia Filius semper genitus est, ac proinde Deo.

O

de semper extitit.

Nota 3. inclusionem illam, quæ communiter vocatur circumincessio, esse impropriam, adeoque nihil ex ea concludi contra æqualitatem personarum. In eo enim maximè consistit, quòd personæ diuinæ vnica, & eandem habeant essentiam, ac proinde quælibet debeat esse in aliis, cum nulla à sua essentia possit separari. Hinc autem potius sequitur oppositum, nam si ideò Filius est minor Patre, quia est in illo; vicissim Pater est minor Filio, cum in illo sit, vnde per reciprocum hunc excessum, perfectiones Patris, & Filij ita temperantur, vt ad summam æqualitatem perueniant; quòd similiter de perfectionibus Spiritus sancti dicendum est.

CONCLUSIO II. Missio conuenit personis diuinis, non tamen omnibus. Prima pars est de fide, vt patet ex Scriptura, Ioan. 3. Misit Deus Filiū suū, & 15. Cum venerit Paraclitus, quem mittam vobis à Patre. Eadem probatur ratione, quia permissionem hinc intelligitur æterna processio Personæ diuinæ, cū habitudine ad effectum temporalem, siue visibilem, siue inuisibilem. At Filius, & Spiritus sanctus à Patre ab æterno processerunt, & in tempore extra eum

DE TRINITATE. CAP. VIII. 215

veluti exierunt, ad externam manifestationem, vel collationem alicuius doni creati; quare ab eo missi sunt.

Dices, mitti ab alio dicere imperfectionem in persona missa. Respondeo, hoc verum esse, de missione quæ fit per imperium, vt cum seruus mittitur à Domino suo; vel per consilium, vt cum Rex à suis Consiliariis mittitur in bellum. Sic autem non fit missio personarum diuinarum, sed tantum per originem, cum ordine ad quendam effectum temporalem, in quo nulla est imperfectio.

Secunda pars ex dictis colligitur, nam cum missio includat originem personæ missæ à mittente, consequens est vnâ personam propriè non posse mitti, nisi ab ea à qua procedit: vnde Pater potest mittere Filium, & Spiritum sanctum, ipse verò à nemine mitti potest, quia à nullo procedit. Neque refert illud Isa. 48. de Christo intellectum, & nunc Dominus misit me, & Spiritus eius, ea enim verba, si loquuntur de propria missione, debent intelligi de missione Christi, ratione humanitatis.

CONCLUSIO III. Missio duplex est, visibilis, & inuisibilis. Declaratur, nam tunc contingit missio visibilis, quando persona missa per fi-

gnum aliquod sensibile nouo modo exteriorius apparet: eiusmodi fuit missio Verbi, quando humanitatem assumpsit, & missio spiritus sancti quando in specie columbæ, & in linguis igneis apparuit: Missio autem inuisibilis habet locum, quando persona mittitur ad dandum effectum aliquem occultum ordinis supernaturalis, qualis est gratia sanctificans.

Quo loco aduerte 1. in missione inuisibili, non tantum dona gratiæ, sed personas etiam ipsas mitti, vt patet ex Scriptura, quæ propriè intelligenda est, cum nihil huic sensui repugnet. Confirmatur, quia rei missæ tribuuntur effectus varij, Ioan. 14. & 15. qui non possunt oriri ab ipsis donis creatis, sed à persona diuina dantaxat, vt docere, suggerere, testimonium perhibere, & similia. Neque refert quòd Spiritus sanctus non incipiat esse de nouo in anima quæ iustificatur, sufficit enim quòd si per impossibile in ea non esset, per suam realem præsentiam, in puncto iustificationis ei se realiter præsentem exhiberet.

Aduerte 2. missionem inuisibilem fieri ad omnes participes gratiæ, vt pa-

DE TRINITATE. CAP. VIII. 317
Ter ex dictis, vnde ad Christum facta est
inuisibilis missio, in principio suæ con-
ceptionis, non autem postea, eò quod
in eo instanti fuit repletus græcia, quæ
nunquam deinceps aucta fuit; missio
autem visibilis Spiritus sancti ad Chri-
stum in Iordane, non fuit signum inui-
sibilis tunc factæ, sed aliàs in puncto
Incarnationis. Fit etiam missio inuisi-
bilis ad omnes beatos, tum in ipso
initio beatitudinis, quando ad perfectis-
simam summi boni possessionem, quæ
arctissimam Spiritus sancti præsentiam,
& cum illo vnionem comprehendit, e-
uehantur, Tum postea quando aliqua
mysteria illis de nouo reuelantur. Cæ-
terum missio inuisibilis non habebit lo-
cum in beatis, post diem iudicij; quia
tunc eorum cognitio nullum augmen-
tum recipiet, sed per totam æternitatem
inuariata manebit.

Tandem missio inuisibilis facta est
ad Patres veteris testamenti, cum gra-
tiam sanctificantem, & eximiam charita-
tem acceperint, vt satis patet ex Scrip-
tura. Fit etiam quotidie ad omnes ho-
mines, qui de nouo iustificantur; imò
& probabiliter, ad eos qui augmentum
gratiæ recipiunt, saltem quando hoc

318 TRACT. DE TRINIT. CAP. VIII.
augmentum tale est, vt quis proficiat
in nouum aliquem actum, vel statum
gratiæ, vt si ad gratiam miraculorum,
vel Prophetiæ euehatur, aut si ex feruo-
re charitatis exponat se martyrio. Verum
hæc de missione tam visibili, quàm in-
uisibili generatim dicta sufficiant; nam
quod spectat ad præstantissimam diuini
Verbi visibilem missionem, quæ non ad
repræsentandum instituta est, sicut visi-
bilis missio Spiritus sancti, sed ad substi-
tendum in natura humana, de ea specia-
tim; in altera huius libri parte, deinceps
agendum erit.

